

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Egyptská revoluce 2011-2012

Dominik Dvořák

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra Blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce
Egyptská revoluce 2011-2012
Dominik Dvořák

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra Blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval (a) samostatně a použil (a) jen uvedeníh pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu práce Mgr. Danielu Křížkovi, Ph.D. za jeho odborné rady a připomínky.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 MUBÁRAKOVA ÉRA-1981-2011	3
2.1 Vnitřní politika	3
2.2 Role opozice	6
2.3 Ekonomika	6
2.4 Korupce	8
3 REVOLUCE	10
3.1 Tuniská jiskra	10
3.2 Cesta k protestům	12
3.3 Volby do Lidového shromáždění 2010	14
3.4 Protesty a revoluce 25. ledna	15
4 PROCES POLITICKÉ TRANSFORMACE	21
4.1 Status armády mezi politikou a společností	21
4.2 Egypt pod vedením armády	22
4.2.1 Březen 2011	24
4.2.2 Duben 2011	29
4.2.3 Květen 2011	32
4.2.4. Červen 2011	35
5 OHLÉDNUTÍ ZA POREVOLUČNÍM VÝVOJEM LEDEN- ČERVEN 2011	39
6 PŘEHLED 2011-2012	40
7 ZÁVĚR	48
8 POUŽITÁ LITERATURA:	50
9 RESUMÉ:	64

1 ÚVOD

Tato studie si vzala za cíl chronologické zmapování nejdůležitějších událostí Egyptské revoluce v rozmezí let 2011-2012. Zmíněná revoluce byla součástí revolučních událostí, které se odehrály na přelomu let 2011-2012 v mnoha arabských státech, např. v Tunisku, Bahrajnu, Libyi nebo Jemenu. Tato revoluční vlna vešla ve známost jako tzv. „Arabské jaro“, které mělo v mnoha případech za následek svržení dlouholetých autoritářských vůdců a nastolení nového politického prostředí, se kterým se arabský svět musí po mnoha letech kolonialismu a následujících režimů, které připomínaly spíše monarchie než parlamentní demokracie, nejprve vyrovnat. Předkládaná práce zkoumá především důsledky, průběh a výsledky Egyptské revoluce, která má jakožto revoluce v nejlidnatější arabské zemi zásadní vliv na postoj a vnímání problematiky Blízkého východu.

Pro větší přehlednost a orientaci je práce rozdělena do pěti bloků. První kapitola se zabývá shrnutím Mubárakovy éry v letech 1981 až 2011 z pohledu vnitřní politiky, rolí opozice, ekonomikou a korupcí. Autor se snaží nastínit základní problémy egyptské společnosti. Druhá část se krátce věnuje dění v Tunisku, které mělo přímý vliv na události v Egyptě. Dále se věnuje volbám do parlamentu v roce 2010 a samotnému průběhu osmnáctidenních protestů, které měly za následek faktické svržení prezidenta Mubáraka. Ve třetí části se autor zaměřuje na proces politické transformace pod vedením armády. Tato část se zabývá časovým rámcem od února 2011 do konce června 2011. Těchto pět měsíců autor považuje vzhledem k budoucímu politickému dění v zemi za nejtěžejnější časové období, a proto je mu věnována větší pozornost než následujícímu dění. Úplné podrobné shrnutí porevolučních událostí je kvůli limitujícímu rozsahu práce prakticky nemožné. Čtvrtá část je věnována krátkému shrnutí porevolučních událostí. Poslední, pátá, část se věnuje přehledu nejdůležitějších politicko-společenských událostí v Egyptě do konce roku 2012. Závěr shrnuje informace z jednotlivých částí práce.

Největší úskalí práce vycházelo především z její samotné tematiky, protože se jedná o velmi aktuální události. Prvním problémem byl nedostatek odborných zdrojů, především monografií. Z toho vyplývá, že hlavním zdrojem k vypracování práce byly webové zdroje, především arabská média v angličtině jako Al-Jazeera a Egypt Independent.

2 MUBÁRAKOVA ÉRA-1981-2011

2.1 Vnitřní politika

Muhammad Husní Mubárak stál v čele Egyptské arabské republiky po téměř tři desetiletí. Konkrétně od října 1981 do 11. února 2011, kdy byl nucen pod tlakem protivládních demonstrací odstoupit. Málokdo očekával, že by málo známý viceprezident mohl po zavraždění dlouholetého vůdce Anwara Sádáta vykonávat nejvyšší státní funkci po tak dlouhou dobu. Od počátku své vlády se Mubárak profiloval jako vojenský vůdce země. Po celou dobu své vlády udržoval v platnosti výjimečný stav, který poskytoval ozbrojeným složkám rozsáhlé pravomoci k zatýkání, potlačování a omezování základních občanských či politických práv a svobod.¹ Přesto se do Mubáraka na počátku jeho vlády vkládaly značné naděje, jelikož jeho první kroky v úřadu prezidenta vedly k propuštění politických vězňů, kteří byli vězněni za předchozího režimu. Dále také povolil a zahájil potřebné reformy. V projevu k Lidovému shromáždění z listopadu 1981 nastínil zásady své vládní politiky. Mubárak se v projevu zaměřil na myšlenku prospěchu všech složek egyptské společnosti, nikoliv pouze bohaté a nepočetné třídy. V platnosti měly zůstat dotace na potraviny a dovoz komfortního zboží měl být omezen kvótami. Politika „otevřenosti“ (*Al-Infitáh*), nastolena Sádátem, měla být nadále hlavním motorem egyptské ekonomiky a případných zahraničních investic.² Zavedení politiky „otevřenosti“ mělo i jeden pragmatický důvod. Po uzavření míru s Izraelem došlo k dočasnému vyloučení³ Egypta z LAS,⁴ Egypt se tak stal ze strany arabských států, které vůči Egyptu zastávaly roli významných regionálních partnerů, politicky i ekonomicky izolovanou zemí. Díky této izolaci se Egypt stal závislým na americké pomoci, která vyplývala z podpisu smluv o egyptsko-izraelském míru (Burgrová, 2011: 84). I přes všechny snahy liberálně zaměřených

¹ BBC (2012): Profile: Husni Mubarak. [online].

² *Al-Infitáh* lze charakterizovat jako soubor reforem zaměřených na přechod od socialistické orientace k orientaci na tržní hospodářství. Hlavními body reforem byla liberalizace a uvolnění pole pro soukromý podnikatelský sektor. Dále zřízení svobodných zón v Alexandrii, Suezu a Port Saidu k přilákání zahraničních investorů. (Gombár, 2009).

³ Egypt byl do LAS opětovně přijat v roce 1989. (Burgrová, 2011: 78)

⁴ Liga arabských států (ar. جامعة الدول العربية)

reforem *Al-Infitáhu* se však zvyšovala zahraniční zadluženost. Nevyřešeným a chronickým problémem Egypta byl vysoký a rychlý přírůstek obyvatelstva, nezaměstnanost a neefektivní úřední aparát, na jehož udržení se vynaložila velká část státního rozpočtu (Gombár, 2009: 635). Dalším bodem byla mírová smlouva s Izraelem, která měla být nadále dodržována a ponechána v platnosti. Tak se Mubárak jako nový vůdce země snažil vytyčit střední cestu mezi dědictvími Násira a Sádáta (Chapin Metz, 1991: 369-391).

Z počátku Mubárakovy vlády bylo možné pozorovat jisté uvolňování politického procesu v zemi. Avšak možnost vzniku nových politických stran byla omezena faktem, že o jejich existenci rozhodoval výbor vládnoucí NDP.⁵ První parlamentní volby, kterých se Mubárak zúčastnil jako prezident, se uskutečnily v roce 1984. Vládnoucí NDP v těchto volbách získala ve sněmovně přes 80% hlasů, zbytek křesel získal opoziční Nový Wafd, podporovaný zakázaným Muslimským bratrstvem. Podobný trend jednostranných voleb pokračoval po celou dobu Mubárakovy vlády. Ze strany opozice docházelo ke kratším nebo delším bojkotům. Nejvíce bojkotovanými volbami byly ty z roku 1990, kdy byly volby bojkotovány celkem čtyřmi politickými subjekty. Předposlední parlamentní volby, kterým Mubárak čelil jako hlava státu, se uskutečnily v roce 2005, kdy NDP obsadila celkem 311 křesel (73% kapacity). V těchto volbách ale můžeme sledovat výrazné posílení Muslimského bratrstva, nebo spíše jeho kandidátů, kteří kandidovali jako „nezávislí“ (Gombár, 2009: 653). Od těchto voleb je možné pozorovat proces, kdy se Egypt stal jakýmsi politickým monolitem, kde neexistovala žádná alternativa, která by mohla fakticky konkurovat NDP. Nečekaný úspěch Muslimského bratrstva v těchto volbách vyústil v sérii antiliberálních opatření a prodloužení výjimečného stavu o další dva roky. Tento trend pokračoval i v roce 2007, kdy režim už poněkolkáté učinil změny, které omezovaly politickou svobodu. Změny se týkaly zákazu náboženských politických stran především z důvodu omezení snah Muslimského bratrstva směřujících k vytvoření legální politické strany. Tento enormní tlak nakonec vyústil ve sníženou účast opozičních sil v politickém procesu (Paciello, 2011: 3).

⁵ NDP- National Democratic Party (الحزب الوطني الديمقراطي) byla jedinou vládnoucí stranou v Egyptě. Pod tlakem revoluce byla v průběhu dubna 2011 zrušena.

Sám Mubárak se v politickém procesu choval obdobně jako jeho „domovská strana“ NDP. Jeho prezidentský mandát byl pravidelně potvrzován v lidových referendech⁶ a v poslední dekádě jeho vlády můžeme pozorovat výrazné pěstování kultu jeho osobnosti (Gombár, 2009: 644). Tudíž lze postupem času pozorovat Mubárakův postupný odklon od relativní liberalizace na počátku 80. let k spíše autoritářskému režimu v průběhu 90. let. V prvním desetiletí 21. století postupně soustřeďoval moc ve vlastních rukách.

Podobně jako předchozí prezident Sádát i Mubárak se obklopil vlastní mocenskou elitou. Bývalý mocenský systém lze rozdělit na tři stupně struktury mocenských elit v zemi. První mocenský kruh v bezprostřední blízkosti prezidenta byl tvořen technokraty a politiky strany NDP. V druhém mocenském kruhu se nacházejí velcí a bohatí podnikatelé, odboroví předáci, funkcionáři a poslanci. Třetí mocenský kruh zahrnoval např. představitele Nejvyššího ústavního soudu (Gombár, 2009: 642). Celková povaha vládnoucí elity dokazovala postupný politický úpadek. Elity, které Mubáraka obklopovaly, neměly až do praktického převzetí moci žádné politické zkušenosti. To bylo zapříčiněno samotnou povahou prezidenta, který se tímto liší od svých předchůdců Sadáta a Násira snažícími se egyptské politice vtisknout charakteristické rysy. V případě Násira to bylo striktní vyhranění vůči Západu a kolonialismu. V případě Sádáta se pak jednalo o podepsání smluv z Camp Davidu⁷ a otevření Egypta Západu. V případě Mubáraka nemůžeme mluvit o jakémkoliv vyhraněném charakteru, protože se nikdy nestal pravým tvůrcem vnitřní politiky v Egyptě. Prakticky jen převzal roli klientského státu USA, která byla nastolena jeho předchůdcem (Hassan, 2011: 3).

⁶ Jednalo se o referenda v letech 1987, 1993, 1999, 2005. S výjimkou roku 2005 Mubárak neměl žádného protikandidáta.

⁷ Smlouvy z Camp Davidu (angl. Camp David Accords) byla série smluv mezi Egyptem a Izraelem podepsaná v roce 1978. Tyto dohody přímo vedly k podepsání egyptsko-izraelské mírové smlouvy, která byla podepsána ve Washingtonu D.C. o rok později (1979). (Oakman, 2002: 1-15)

2.2 Role opozice

Celkově vzato pod vedením Mubáraka byla politická opozice velmi slabá, a to především z několika důvodů. Prvním důvodem bylo soustavné odmítání legalizace stran, které by mohly představovat skutečnou alternativu vůči režimu. Druhým důvodem byly volební manipulace. A nakonec třetím důvodem byl již zmíněný dlouholetý výjimečný stav, který umožňoval režimu jakákoliv represivní opatření na politické scéně jak proti opozici, tak občanské společnosti. S tím byla spjata i cenzura tisku. Ve jménu udržení národní bezpečnosti se režim v námitkách odvolával na výjimečný stav. Navíc již fungující sekularistické strany byly velmi slabé, především z důvodu názorových a interních rozdílů, slabé vnitřní organizace a nedostatku finančních zdrojů. Dalším problémem opozice byl nedostatek dlouhodobé strategie v řešení tíživých sociálně-ekonomických problémů. K tomu se přidal fakt, že žádná politická strana nebyla schopna mobilizovat volební podporu napříč celou společností. Jediným politickým subjektem, který se mohl těšit větší podpoře napříč společenským spektrem ať v rámci nižší třídy, tak v rámci intelektuálních kruhů, bylo Muslimské bratrstvo. Tuto podporu si bratrstvo zajistilo poskytováním sociálních služeb v oblastech, kde byla péče státu nedostatečná.⁸ Bratrstvo se však také podepsalo pod nejednotnost egyptské opozice, především pro svoji názorovou a ideologickou vyhraněnost vůči ostatním sekulárním stranám, která tak znemožnila ustanovení širší politické opozice jakožto protiváhy autoritativního režimu (Paciello, 2011: 3-4).

2.3 Ekonomika

Mubárakova éra začala krizí zadluženosti týkající se především let 1982-1990. Tato krize volala po hospodářské reformě, která byla jedním z hlavních bodů Mubárakovy politiky v letech 1991–2007. V hospodářské oblasti byla hlavním problémem enormní zadluženost, která se režimu nedařila snížit především z toho důvodu, že jen splátky z úroků pohltily

⁸ Právě práce v sociální oblasti společnosti je jeden z faktorů nebývalého úspěchu Muslimského bratrstva ve volbách v roce 2005.

kolem 70% celkových příjmů z vývozu do zahraničí (Gombár, 2009: 668).

Režimu se soustavně dařilo zavádět kosmetické, tržně orientované reformy. Ovšem obava z hloubkové strukturální reformy byla značná. Reforma by mohla poškodit vládnoucí elitu a její ekonomické zájmy a tím ji i částečně destabilizovat. Režim si tak pragmaticky stále udržoval kontrolu nad strategickými podniky v zemi. Postupná ekonomická liberalizace byla pouze režimním nástrojem, jak rozšiřovat vlastní vliv do veřejného sektoru. Zmíněné reformy byly šité na míru vládnoucím elitám, které byly oproti opozici značně politicky silné, navíc opozice nebyla nikterak schopna ovlivňovat rozhodování vlády. Nicméně tento způsob hospodářského provázání byl z dlouhodobého hlediska neudržitelný, protože zachovával faktickou neefektivnost konkurenčního prostředí, která nakonec vedla k rapidnímu rozšíření korupce. I přes tyto problémy se makroekonomické výsledky v letech 2003 až 2007 vyvíjely příznivě. Avšak navzdory rostoucí ekonomice se převážná část obyvatelstva, hlavně nižší a střední třída, nedostala k takto získaným prostředkům, tudíž z ekonomického růstu tyto složky společnosti prakticky nic neměly. To vedlo k prohlubování sociálně-ekonomické nerovnosti ve společnosti (Paciello, 2011: 7). Ta byla ještě umocněna především v roce 2008, kdy Egypt zasáhla světová potravinářská krize, která byla spojena s prudkým vzestupem cen potravin, především pak obilí. Na krizi egyptského hospodářství se také podepsala světová finanční krize. V zemi rapidním tempem zvýšila inflaci, která se v roce 2008 pohybovala na 18%. V porovnání s předchozími lety se jedná o značný nárůst, vezmeme-li v potaz, že ještě v roce 2002 inflace činila pouze 2,4%. Dalšími významnými problémy egyptské hospodářské a sociální oblasti jsou především chudoba a nezaměstnanost. Nezaměstnanost v roce 2008 dosahovala téměř 9%. Chudoba postihovala na 40% obyvatelstva, přičemž extrémní formou chudoby trpí na 3,8% egyptské populace (Gombár, 2009: 669).

2.4 Korupce

Spolehlivé údaje o korupci v Egyptě v době minulého režimu jsou problémem, protože na sběr takovýchto dat, měl monopol státní orgán. Při neexistenci informací se musíme spoléhat na údaje získané mezinárodními institucemi.⁹ Avšak pozorovatelé z institucí se shodli, že problém korupce je v Egyptě všudypřítomný,¹⁰ a to hlavně ve vztahu ke zprostředkování obchodní činnosti. Korupce existuje i přesto, že v posledních letech bylo zřízeno několik iniciativ k boji s tímto problémem¹¹. Hlavním cílem těchto nově vzniklých organizací bylo snížení korupce ve veřejném sektoru, protože stále převažuje veřejný názor, že korupce byla a je stálým rysem egyptské společnosti.¹² Většina Egyptanů, která přiznala zkušenost s korupčním jednáním, uvedla, že uplácela z důvodu vyhnutí se placení dopravních pokut, vydání řidičského průkazu, vydání demoličního nebo stavebního povolení, krácení daní, nebo z důvodu zapsání vlastního dítěte do určité školy. Dalším důvodem korupčního jednání byla poptávka po zrychlené práci na úřadech. To naznačuje, že odkládání úředních rozhodnutí či transakcí je a bylo úřednickým prostředkem k vyžadování korupčního jednání ze strany klienta. Problém korupce se vyskytoval přirozeně i na vysokých místech egyptské společnosti jako např. ve vládních kruzích nebo v armádě¹³ či v privatizacích průmyslového majetku. Ačkoliv se v egyptském zákoníku vyskytovala značná protikorupční ustanovení, ty jsou však zřídka kdy dodržována. Zavedení právního státu by mohlo radikálně tento problém řešit. Je obtížný proces, napomohl by však větší transparentnosti. Finanční transparentnost lze opřít o sérii podpůrných pilířů, jako např. pravidelné a otevřené zveřejňování informací, efektivní audity prováděné skutečně nezávislými institucemi a aktivní občanskou společností, která společně s médii bude poukazovat na problém korupce. K tomu je ale zapotřebí

⁹ Jako např. Transparency International.

¹⁰ Al-Jazeera (2011): How did Egypt become so corrupt? [online].

¹¹ Jako je např. Národní výbor pro boj s korupcí (National Committee to Combat Corruption) zřízený egyptskou vládou v roce 2008. (Puddephatt, 2012: 6)

¹² Index Transparency International umístil Egypt na 98 místo ze 178 zemí, které byly podrobeny výzkumu. Toto umístění v dolní polovině indexu předznamenává vysokou míru korupce v egyptské společnosti. (Puddephatt, 2012: 9-10)

¹³ Americká finanční pomoc směřovaná armádě poskytovala pro jednotlivé vysoké členy armádních sborů lukrativní zdroje příjmů. Tyto obrovské finanční prostředky spolu s nedostatečným účetním aparátem představují mnoho příležitostí ke korupci (Lutterbeck, 2011: 26).

nezávislost sdělovacích prostředků, které budou současně natolik robustní, aby vytvořily názorovou protiváhu vládnoucímu režimu. To vyžaduje silnou podporu svobody projevu, která během Mubárakova režimu nebyla samozřejmostí. V mnoha zemích pomohly v boji proti korupci také občanské organizace, které sehrávaly důležitou roli při podpoře větší transparentnosti a vyvíjení veřejného tlaku na problém korupce (Puddephatt, 2012: 22).

3 REVOLUCE

3.1 Tuniská jiskra

Je zajímavé, že „Arabské jaro“ mělo svůj počátek v Tunisku, malé zemi v severní Africe, která vždy svým vlivem stála na okraji arabského světa. Tunisko bylo po mnoho let předkládáno arabským státům jako vzor fungujícího sekulárního státu, kde byli islamisté po několik desetiletí vytlačováni z politického procesu. Je sice fakt, že se bývalý tuniský prezident Ben [°]Alí profiloval jako autoritářský vůdce země, ale na rozdíl např. od Alžírka nebo Liby byl schopen založit fungující vzdělávací systém a základy efektivního veřejného sektoru (Lynch, 2011: 41).

Avšak při bližším zaměření na Tunisko najdeme mezi společenskou situací v Egyptě a Tunisku jisté podobnosti. Obě země se potýkají s vysokým počtem mladých lidí ve společnosti, zejména těch do třiceti let věku (kolem 60%). Prakticky celý arabský svět se dostal do fáze, kdy do aktivního věku dorostla generace ze silných populačních ročníků, především z konce osmdesátých a počátku devadesátých let. Stav je tedy takový, že mladá generace dominuje, zatímco počet dětí a seniorů se snižuje (Muller, 2011: 37). Region Blízkého východu a severní Afriky je v oblasti nezaměstnanosti procentuelně jeden z nejvíce postižených regionů na světě (Knickmeyer, 2011: 122). Dalším problémem obou zemí byla neschopnost tvorby nových pracovních míst pro dobře vzdělané mladé lidi. Mnoho jak Egyptanů, tak Tunisianů ovládá alespoň dva jazyky, a to obzvlášť v Tunisku, kde si francouzština stále udržuje dobré postavení mezi obyvatelstvem i přesto, že je to pozůstatek nenáviděné mnohaleté koloniální nadvlády. Zastaralé vlády obou zemí přirozeně nebyly připraveny na tak rychlý nárůst poptávky po práci v administrativě nebo sektoru služeb. Pokud už byla v těchto zemích vytvořena některá pracovní místa, většinou se jednalo o manuální a špatně placenou práci. To přímo ovlivňovalo ekonomickou situaci mladých lidí, kteří díky malým výdělkům prakticky nemohli začít s vlastní seberealizací. Mnoho mladých lidí tedy pomáhalo svým rodičům a

bydlelo u nich doma. Mládež se také shodovala v tom, že získání práce většinou závisí především na konexích a známostech než na schopnostech konkrétního jedince (Knickmeyer, 2011: 124).

Situace na trhu práce tedy přirozeně produkovala společenskou frustraci, ke které se ještě přidala stále se zvětšující propast mezi chudými a bohatými (Lynch, 2012: 43-67). Když se k tomuto stavu společnosti přičte jakýkoliv moment, který je schopný vyburcovat společnost, jako je např. vysoká cena ropy, zvyšující se ceny potravin a nebo individuální čin.¹⁴ Přesně takové momenty lze využít k pádu dlouholeté diktatury (Rosenberg, 2011: 129).

Mnoho politických analytiků označilo za počátek „Arabského jara“ a následující revoluce v Egyptě sebevraždu Muhammada Boučazíziho, malého tuniského pouličního obchodníka, který se upálil na protest proti policejní konfiskaci svého obchodu, který mu přinášel jediný zisk. Mnoho Boučazíziho blízkých se shoduje, že konfiskace proběhla proto, že Boučazízi nebyl ochoten zaplatit úplatek, který měl dále zajišťovat chod jeho obchodu. Zprávy o Boučazíziho smrti způsobily protesty po celém Tunisku (Baldwin, 2011). Povaha protestů v Tunisku však byla trochu odlišná od protestů egyptských. Jednak při protestech byl glorifikován Boučazíziho čin, jednak protesty v Tunisku byly z podstatné části zaměřeny proti cenzuře tisku. A nakonec tuniské protesty byly víceméně jednorázové. V Egyptě se opozice a politická hnutí v otázce demonstrací v průběhu posledních deseti let daleko více angažovala (Lynch, 2012: 43-67). Protesty za obnovu tuniského hospodářství a tvorbu nových pracovních míst se nakonec přelily v požadavek na politickou změnu na nejvyšších místech. Pod tlakem protestů se tuniský autoritářský vůdce Ben ČAlí vzdal své dlouholeté prezidentské funkce a Tunisko se vydalo na cestu ke svým prvním svobodným volbám, které se nakonec uskutečnily v průběhu října 2011 (Baldwin, 2011). Nakonec to tedy byla tuniská Jasmínová revoluce, která Egyptanům dokázala, že změna režimu je reálná. Tento fakt usnadnil organizátorům

¹⁴ V této souvislosti lze zmínit událost z 6. 6. 2010. Kdy byl v Alexandrii policisty bezdůvodně zabit mladík Chálid Saíd. Tato událost se stala předmětem několika internetových stránek, které sloužily jako přímé svědectví o brutalitě a aroganci režimu (Cook, 2012: 291).

revoluce 25. ledna práci, protože už nebylo tak obtížné prolomit několik generací trvajících tabu o veřejných protestech. Skutečnou výzvou pro organizátory tedy bylo přimět lidi, aby se k protestu připojili. Bez tuniského úspěchu by se revoluce v Egyptě velmi těžko realizovala a Tunisko se tak stalo egyptskou inspirací (Lynch, 2012: 43-67).

3.2 Cesta k protestům

Ještě před třinácti lety, v roce 2000, bylo pro vládnoucí režim daleko snazší udržovat společenské podvědomí o sociálně-ekonomických problémech pod „pokličkou“, ale po rozšíření „nových“ medií jako je internet a televize v kombinaci s novým způsobem komunikace, například skrze mobilní telefony nebo již zmíněný internet, se i nižší a střední vrstvě egyptské společnosti začal ukazovat reálný sociální obraz současného Egypta. Režimu už se tudíž obtížněji dařilo skrývat společenské a sociální problémy (Khan, 2011: 82).

Jak napsal ve svém článku Hissám Al-Hamaláwí: „Egyptská revoluce byla utvářena deset let“. Po shrnutí všech událostí, které revoluci předcházely, nezbývá než mu dát za pravdu. Samotná cesta k protestům, které nakonec stály Mubáraka jeho prezidentský post, byla velmi zdoluhavá. První náznaky protestů můžeme pozorovat v roce 2000, kdy se konaly pouliční protesty v solidaritě s palestinskou intifádou. Poprvé od roku 1977 vyšlo do ulic několik tisíc Egyptanů. Ačkoli prvotním záměrem protestů byla pouze solidarita s Palestinci, postupem času protesty získaly antirežimní rozměr.¹⁵ Protesty však byly rychle potlačeny za pomoci ozbrojených složek.

¹⁵ Pro režim byly sporadické protesty jako ty na podporu intifády celkem vítaným jevem, protože představovaly bezpečný ventil, přes který Egyptané mohli vyjadřovat svou politickou či sociální nespokojenost (Khan, 2011:78).

Další projevy odporu následovaly v roce 2004, kdy se do popředí protiválečných protestů reagujících na válku v Iráku postavilo hnutí Kifája.¹⁶ I přesto, že Kifája neoslovila všechny složky obyvatelstva, zakládala si především na podpoře dělnické a nižší třídy, skrze mainstreamová média napomohla pozvednout politickou kulturu v zemi. Miliony Egyptanů totiž mohly sledovat aktivisty s protivládními transparenty: Ty byly ještě před několika lety naprosto nemyslitelné. Kifája se ovšem po těchto protestech stala latentní stranou, zejména díky nedostatku finančních zdrojů. K překonání všeobecného strachu z občanských protestů napomáhaly i stávky dělníků.¹⁷

V souvislosti s vlnou stávek z jara 2008 se na egyptské politické scéně objevilo nové hnutí s názvem Hnutí 6. dubna, které se spolu s Kifájou stalo hlavním organizátorem dělnických stávek. Během těchto odborových protestů se politickým hnutím jako Kifája dostalo značné mediální pozornosti, především díky katarské televizi Al-Jazeera. Z této mediální prezentace protivládních stávek ale také těžila vládnoucí NDP, která tím pádem mohla skrze mainstreamová média působit navenek jako umírněná a tolerantní strana, která dává prostor lidové mobilizaci (Lynch, 2012: 43-67). Všechny organizované stávky a protesty se dařilo režimu úspěšně potlačovat, především proto, že samotným organizátorům chyběla jasná idea čeho dosáhnout. Proto se protestní nálada a tím i celkový dopad protestů velmi rychle vytrácely (Ishani, 2011: 128). Avšak bylo pomalu zřejmé, že se skutečná legitimita společně s občanským strachem a institucionálními pravomocemi Mubárakova autoritářského režimu, které čerpal po třicet let pomalu začínaly vytrácet. Klíčem byl mimo sociálně-ekonomické problémy a značnou chudobu¹⁸ především vizuální kontakt (např. skrze televizní kanály jakým je třeba Al-Jazeera) mezi velmi širokým spektrem obyvatelstva.¹⁹

¹⁶ Je hnutí profilující se jako politická strana. Sdružuje několik dalších skupin zaměřených na politiku. Hlavním požadavkem hnutí bylo ukončení korupce a budoucí spravedlivý politický systém. Jedním z úspěchů byla změna článku ústavy č. 76, který umožnil v roce 2005 první multi-kandidátní prezidentskou volbu. Egypt Independent (2011): Kefaya: The origins of Mubarak downfall. [online].

¹⁷ Pro příklad lze uvést stávku ve městě Mahalla, kde se nachází největší textilní závod na Blízkém východě, která se uskutečnila 6. dubna 2008.

¹⁸ Téměř polovina Egyptanů v roce 2011 žila pod hranicí chudoby, která je nastavena Spojenými národy (UN) na dva USD na den. (Puddephatt, 2012: 8)

¹⁹ El-Hamalawi, H. (2011): Egypt's revolution has been 10 years in the making. [online].

Na základě těchto zkušeností z posledního desetiletí je jasné, že lidová mobilizace, která přinesla tzv. „Arabské jaro“ nebyla na Blízkém východě zásadně novým jevem. Tudíž není třeba předpokládat, že lidová mobilizace musí být podmíněna nějakým výjimečným faktorem, v souvislosti s „Arabským jarem“ se jako tento faktor jeví především sociální sítě. Navíc rozšíření „Arabského jara“ naskrz regionem dokazuje, že Arabové jsou obecně úzce spjati s událostmi v okolních zemích a potažmo celém regionu. Ohlednutí za těmito okolnostmi nám dokazuje, že události, které započaly koncem ledna 2011, byly výsledkem dlouhodobého procesu (Lynch, 2011: 43-67).

3.3 Volby do Lidového shromáždění 2010

Mnohaletá politická a společenská frustrace v Egyptě vygradovala po parlamentních volbách v listopadu a prosinci roku 2010. Po těchto volbách se v parlamentu nevyskytovala prakticky ani formální opozice, která by mohla ovlivnit rozhodování parlamentu. Tyto volby do Lidového shromáždění byly učebnicovým příkladem politického plánování NDP. Několik málo dní před volbami bylo z kandidátek vyškrtnuto na 30% kandidátů, kteří byli nominováni Muslimským bratrstvem, navíc ve vazbě se v tu dobu vyskytovalo na 250 členů hnutí (Cook, 2012: 277). Dalším předvolebním zásahem do průběhu voleb bylo zrušení povolení všem vysílacím stanicím,²⁰ které přinášely živé vstupy s výsledky voleb. Zákaz vydalo NTRA.²¹ Vládní úsilí bylo tedy směřováno k ovlivňování toku informací.

Samotné volby dopadly pro NDP velmi dobře, pro opozici však už nikoliv. Samotná NDP získala 420 křesel, to je celkem 81% všech křesel v parlamentu. Druhé místo ve volbách obsadili nestraníci, kteří obsadili 70 křesel, a dalších 14 křesel získala opozice. To je značný propad v porovnání

²⁰ Zákaz se týkal i satelitní stanice Al- Jazeera, která po tomto zákazu vysílala zpravodajství skrze jiné arabské stanice, které byly na satelitech dostupné.

²¹ NTRA (National Telecommunications Regulatory Authority) Národní telekomunikační a regulační úřad (Cook, 2012: 278).

s předchozími volbami, které se uskutečnily v roce 2005 a ve kterých kandidáti Muslimského bratrstva (nezávislí) získali 88 křesel. Tyto volby byly jen další ukázkou politické reality Egypta i přesto, že se vláda před volbami zavázala, že volby budou průhledné, avšak i přes toto prohlášení vláda nezajistila zcela demokratický průběh voleb.

Egyptské obyvatelstvo si tudíž uvědomilo, že tolik potřebné změny nelze dosáhnout skrze institucionální možnosti, jako jsou volby. Dále v Egyptě panovala obava v budoucí prezidentskou kandidaturu Gamála Mubáraka.²² Jedou z prvních opozičních sil, která upozornila na jeho možnou kandidaturu v budoucích volbách, bylo hnutí Kifája, které se soustavně snažilo přinášet veřejně tabuizovaná témata do prostředí egyptské společnosti. (Lynch, 2012: 43-67). V drtivém vítězství NDP můžeme najít souvislost právě s možnou budoucí kandidaturou Gamála Mubáraka na post prezidenta republiky. Prezidentský mandát Husního Mubáraka by při standartním průběhu vypršel v roce 2011, avšak další volby do Lidového shromáždění by se uskutečnily až v roce 2015 (Lynch, 2012), a ačkoliv klíč k jmenování možných prezidentských kandidátů držela v ruce pevně vládnoucí NDP, která po volbách v parlamentu neměla proti sobě žádnou zásadní protiváhu, zdála se cesta Mubáraka mladšího ke kandidatuře na prezidentský post víceméně otevřena. (Paciello, 2011: 17-18).

3.4 Protesty a revoluce 25. ledna

Počátky protestů lze datovat od ledna 2011. Prvním dnem egyptské revoluce se stal 25. leden. Výběr 25. ledna jako dne protestů nebyl náhodný, na tento den připadá v Egyptě tzv. Den policie,²³ který byl demonstranty využit jako ironizace současných poměrů. Na policii bylo nahlíženo jako na represivní a brutální nástroj politické moci. I přes zákazy

²² Gamál Mubárak je synem, dnes už bývalého, dlouholetého egyptského prezidenta Husního Mubáraka. Za vlády Mubáraka staršího se jevil jako jediný „kandidát“ na budoucí převzetí moci. Těšil se podpoře vládní NDP a státem kontrolovaných médií. Ostatně podobný trend převzetí moci v rámci jedné rodiny jsme mohli vidět v roce 2000 v Sýrii, kde se po smrti Háfize Al-Asada ujal moci jeho syn Bášár Al-Asad. Hassan, A. (2010): EGYPT: Coalition pushing Gamal Mubarak for president. [online].

²³ Tento den připomíná egyptský policejní vzdor proti britským ozbrojeným silám v Ismailiy z 25. ledna 1952. El-Hennawy, N. (2011): The making of a police state: From battle of Ismailya to Khaleed Saeed. [online].

egyptských úřadů a pod hrozbou možného zatčení²⁴ vyšlo do ulic na několik desítek tisíc²⁵ nespokojených Egyptanů po celé zemi. V Káhiře, Alexandrii, Tantě nebo Asuánu. Avšak mnoho politicky neangažovaných Egyptanů nadále zůstávalo doma nebo šlo do práce jako jakýkoliv jiný den. To byl prakticky výsledek desetiletých příležitostných protestů proti režimu, kdy si už obyvatelstvo hlavního města na podobné demonstrace zvyklo a nepovažovalo je za nic důležitého ani dlouhodobého (Cook, 2012: 284). Demonstrace v Káhiře směřovaly k úřadům vládnoucí NDP, kde protestující vyjadřovali nesouhlas s mnohaletým způsobem vládnutí. Po několika hodinách relativního klidu byla k rozeznání demonstrace použita policejní síla. Jednalo se o slzný plyn a vodní děla. Několik hodin po začátku celonárodních protestů bylo ministerstvem vnitra z podněcování násilí obviněno oficiálně zakázané Muslimské bratrstvo, které toto nařčení odmítlo.²⁶ Muslimské bratrstvo se v této rané fázi revoluce zachovalo pragmaticky a od revolučních událostí se distancovalo.²⁷ Samotné organizaci bylo jasné, že pokud by se zapojila do protestů, které ještě neměly takovou masovou podporu napříč společnostmi, mohla by jejich účast podnítit represivnější policejní zásah vůči demonstracím. Režim by se v této situaci odvolával na potřebu zachování sekularismu a hrozbu politického islamismu, který podle něj Muslimské bratrstvo zosobňuje.²⁸ Organizace protestů byla zpočátku zajišťována především mladými lidmi a sociálními sítěmi, kterými jsou například Facebook nebo Twitter. V 16.00 GMT Twitter potvrdil, že je na egyptském území blokován z důvodu domnělé role při organizaci protestů. Večer téhož dne vydala egyptská organizace pro lidská práva²⁹ prohlášení, ve kterém uvedla, že během demonstrací bylo zatčeno na čtyři stovky osob (Szajkowski, 2011: 267).

Protesty v Káhiře pokračovaly i následující den. Od prvních protestů,

²⁴ Díky mnohaletému výjimečnému stavu byly protivládní demonstrace v Egyptě oficiálně zakázány.

²⁵ V hlavním městě Káhiře se uvádí až počet 20 000 demonstrantů (Szajkowski, 2011: 267). Steven Cook uvádí počet až 25 000 demonstrantů (Cook, 2012: 284).

²⁶ Al-Jazeera (2011): Timeline: Egypt's revolution. [online].

²⁷ Muslimské bratrstvo se od těchto událostí distancovalo pouze jako politický subjekt. Účast jednotlivých členů na těchto událostech však byla povolena. (Khalil, 2011: 75).

²⁸ Hessonová (2011): Egypt: revoluce či občanské povstání. [online].

²⁹ Arab Network for Human Rights Information.

kteře trvaly až do noci, se hlavním centrem protestů stalo náměstí at-Tahrír, kde se někteří demonstranti chtěli zdržet do následujícího dne. To vedlo k další přímé konfrontaci mezi protestujícími a ozbrojenými složkami. Hned druhý den protestů začal premiér Ahmad Nazíf pracovat na prvním ústupku vůči demonstrantům. Ve svém prohlášení uvedl, že vláda je odhodlána umožnit svobodu projevu skrze legální prostředky. Avšak toto „demokratizační“ gesto zaniklo v revoluční vřavě odehrávající se v Káhiře.³⁰ Vládě také začalo být jasné, že čím déle se lidé budou na Tahríru zdržovat, tím větší bude pravděpodobnost, že počty demonstrantů budou narůstat. Vláda se tedy uchýlila ke snaze vyčerpat revoluční náladu. K tomu používala dva prvky, tím prvním byl argument, že demonstrace jsou projevem toho, jak svobodným se Egypt stal během Mubárakovy éry, a tím pádem jsou zbytečné. Druhý argument byl směřován k Muslimskému bratrstvu, které mělo v demonstrantech vyvolat obavu, že celá demonstrace je vedena islamisty (Cook, 2012: 285). Tentýž den protestů přinesl také první ekonomické a finanční problémy. Egyptská libra se dostala na šestiroční minimum vůči americkému dolaru. K situaci v Egyptě se také poprvé prostřednictvím Hillary Clintonové vyjádřila administrativa USA. V jejím vyjádření byla zdůrazněna role Egypta jako strategického hráče v oblasti Blízkého východu. V poznámce bylo řečeno, že pouliční protesty reagující na chudobu a neutěšené sociálně-ekonomické podmínky jsou dobrou příležitostí pro vládnoucí režim uskutečnit politické, sociální a hospodářské reformy (Szajkowski, 2011: 268).

V následujících dnech pokračoval mezinárodní nátlak na egyptské úřady. EU vyzvala egyptskou vládu k toleranci protestů. Do Káhiry také přiletěl nositel Nobelovy ceny a významný opoziční představitel Muhammad Al-Baradei, který se nabídl, že se v případě nutnosti postaví do čela protestů.

³⁰ Al-Jazeera (2011): Timeline: Egypt's revolution. [online].

Nejznámějším dnem revoluce se stal tzv. Pátek hněvu,³¹ který připadl na pátek 28. 1. 2011. Mubárak nařídil celovečerní zákaz vycházení a apeloval na nutnou koordinaci ozbrojených složek, zejména pak policie. Při protestech bylo rabováno káhirské sídlo NDP.

O den později byla na pomoc proti demonstrantům povolána egyptská armáda. Armáda však pochopila, že k potlačení demonstrantů bylo použito ze strany policie a jejích složek prakticky všech možných prostředků avšak bezvýsledně. Armádní velitelství tudíž začalo přemýšlet, jak se zachovat (Lynch: 2012).

V následujících dnech se Mubárak a celá vláda snažili situaci uklidnit. Mubárak například ukončil vládu kabinetu za účelem jmenování nového. Novým premiérem se stal Ahmad Šafíq. Úřadující prezident také poprvé ve své téměř třicetileté vládě jmenoval viceprezidenta. Tím se stal Omar Sulajmán, bývalý šéf egyptské rozvědky. (Szajkowski, 2011: 270). Paradoxně každý Mubárakův politický ústupek, jako jmenování viceprezidenta nebo rozpuštění stávající vlády, působil na demonstranty negativně, protože tyto kroky byly chápány jako způsob, kterým Mubárak hraje o čas³² (Khalil, 2011: 76).

Poslední lednový den byl ve znamení dalších masových protestů,³³ které se konaly i přes zákaz vycházení. Tento den byl z hlediska dalších protestů naprosto klíčový, protože egyptská armáda přislíbila, že nebude za jakýchkoliv podmínek zasahovat proti demonstrantům.³⁴ Sulajmán prohlásil, že byl požádán Mubárakem k otevření dialogu s opozičními stranami a hnutími za účelem revize stávající ústavy. Naproti tomu opoziční síly začaly volat po generální stávce při příležitosti prvního týdne protestů.³⁵

³¹ Značnou organizační a mobilizační úlohu zde sehrály páteční muslimské modlitby. Na organizaci protestů se poprvé podílelo také Muslimské bratrstvo. (Paciello, 2011: 21-23).

³² Mubárak v tuto chvíli stále čekal na možnou pomoc od ostatních arabských zemí v regionu. (Khalil, 2011:76).

³³ Počet demonstrujících v hlavním městě Káhiře se údajně vyšplhal až na 250 000. Al-Jazeera (2011): Timeline: Egypt's revolution. [online].

³⁴ Toto prohlášení mělo velký psychologický dopad na demonstrující, protože jim bylo zaručeno, že proti nim nebude zakročeno silou. Tudíž se do demonstrací mohlo zapojit větší spektrum obyvatelstva.

³⁵ Tamtéž.

Na přelomu ledna a února už bylo jasné, že klíčový zahraniční spojenec v podobě USA se začíná od Mubárakovy strategie distancovat. USA, Turecko i EU začaly po Egyptu požadovat především mírové řešení protestů a postupné nastartování procesu přechodu k větší demokratizaci země. Americká administrativa se vyslovila, že tento proces musí začít okamžitě. (Szajkowski, 2011: 275).

První únorový den se uskutečnila manifestace na podporu prezidenta Mubáraka organizovaná jeho příznivci.³⁶ Samotná akce však pouze zvýšila už tak nízkou důvěru demonstrantů k vládě, protože mezi protestujícími se vyskytoval názor, že manifestace není spontánní, ale je organizována vládou (Khalil, 2011: 84). Večer téhož dne vystoupil s projevem prezident Mubárak a oznámil, že se nebude ucházet o post prezidenta v dalších volbách. Dalším cílem prezidenta byla revize článku ústavy č. 76, který prakticky znemožňoval nezávislým kandidátům účast v prezidentských volbách. Po televizním projevu následovaly střety mezi demonstranty a příznivci vládnoucího režimu.³⁷

Druhý únor byl dnem, který Mubárakův režim prakticky zničil. Armádou bylo vydáno prohlášení vyzývající demonstranty, aby z důvodu hrozící nestability vyklidili náměstí a vrátili se do svých domovů. Po tomto prohlášení armáda, která se do té doby jevila jako ochránce demonstrantů, uvolnila průchod policejním složkám směrem k náměstí Tahrír, kde následovaly střety mezi policií a demonstranty. I přes tento tvrdý vládní zásah se nepodařilo demonstraci rozehnat. V očích obyvatelstva tak režim ztratil poslední zbytek legitimacy. Nakonec následující den³⁸ zasáhla armáda, která oddělila policejní složky od demonstrantů, a vstup na samotné náměstí Tahrír byl hlídán jak aktivisty, tak armádou. Armáda se odvolávala, že kontrolní checkpointy jsou zřízeny z bezpečnostního hlediska (Cook, 2012: 287-288).

³⁶ V případě manifestace na podporu režimu není zcela jasné, zda tuto akci neorganizoval samotný režim.

³⁷ Od roku 2005 můžeme v Egyptě pozorovat režimní najímání civilních agentů, kteří byli při některých demonstracích využíváni pro zvládnání antirežimního davu. Je tedy pravděpodobné, že střety mezi demonstranty a příznivci režimu byly vyvolány uměle. (Khalil, 2011: 80).

³⁸ Tedy 3. 2. 2011.

Následující dny se nesly ve znamení snahy nastartovat mírový dialog o budoucnosti Egypta mezi vládou a opozicí. Opozice byla reprezentována některými známými opozičními osobnostmi, jako byl George Isháq, který byl známý jako bývalý vůdce hnutí Kifája, nebo Abdul Al-Futúh, jenž byl předsedou lékařského svazu. V této skupině ovšem byly i osobnosti, které byly dříve spjaty s režimem, jako např. Amr Músa,³⁹ který se ovšem během posledního desetiletí od NDP distancoval, ale i tak byl bývalou dlouhodobou součástí režimu⁴⁰ (Cook, 2012: 289). Músova přítomnost dokazuje značnou různorodost egyptské opozice. Do dialogu se také zapojuje Muslimské bratrstvo, u něhož tak můžeme pozorovat první snahy vedoucí k zapojení se do politického dění.⁴¹ Sulajmán navrhl několik ústupků⁴² vůči demonstrantům včetně postupné liberalizace médií a propuštění politických vězňů.⁴³ Do protestů se masově zapojují odbory.⁴⁴

10. 2. 2011 Mubáarak pronáší svůj poslední prezidentský projev. V projevu navrhl, že by některé své pravomoci převedl na viceprezidenta,⁴⁵ ale podotkl, že chce nadále setrvat v roli prezidenta a dovést zemi k řádným prezidentským volbám, které byly naplánovány na září 2011. V projevu se Mubáarak označil za „mezinárodního ochránce egyptských zájmů“ a pasoval se do role politika, který zasvětil celý svůj život Egyptu. Reakce demonstrantů v Káhiře a po celém Egyptě však byla striktně odmítavá. O den později⁴⁶ viceprezident Omar Sulajmán oznamuje, že Mubáarak odstupuje z postu prezidenta a předává moc do rukou armády (Szajkowski, 2011: 284). Armáda se tedy poprvé od roku 1952, tedy od převratu Svobodných důstojníků dostala k přímé moci (Goldberg, 2011: 110-114).

³⁹ Amr Músa byl za minulého režimu stálým zástupcem Egypta při OSN. Mezi lety 1991-2001 zastával funkci ministra zahraničí. Poté byl mezi lety 2001-2011 generálním tajemníkem LAS. BBC (2012): Egypt Candidate: Veteran diplomat, Amr Moussa [online].

⁴⁰ Za Mubáarakovy vlády zastával post ministra zahraničí (Cook, 2012: 289).

⁴¹ Muslimské bratrstvo se zaměřilo především na vážnost postoje vlády k požadavkům protestujících. Al-Jazeera (2011): Timeline: Egypt's revolution. [online].

⁴² Viceprezident Sulajmán si byl vědom, že jeho vláda nemohla vyrovnat s dlouhodobou krizí a apeloval na ukončení demonstrací. Tamtéž

⁴³ Byli propuštěni političtí vězni z řad Muslimského bratrstva. Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Podle článku č. 82 egyptské ústavy může viceprezident vykonávat prezidentský úřad pouze za určitých podmínek a pouze na prozatímním základě (Cook, 2012: 293).

⁴⁶ Tedy 11. 2. 2011.

4 PROCES POLITICKÉ TRANSFORMACE

4.1 Status armády mezi politikou a společností

Armáda byla v Egyptě vždy velmi respektovanou institucí. Silnou pozici si vybudovala zejména po převratu Svobodných důstojníků v roce 1952 a od této doby hrála v rámci společnosti silnou politickou roli, kdy si konstantně v průběhu šedesáti let udržovala úzké a vesměs dobré vztahy s vládnoucími elitami. Nejvýznačnější propojení vládnoucích elit a armády můžeme vidět v monopolním právu na post prezidenta republiky. Nejvyšší představitelé Egypta, ať se jednalo o Násira, Sádáta nebo Mubáraka, vzešli výhradně z armády. Významné omezení role armády však můžeme pozorovat po roce 1967, kdy Egypt spolu s dalšími arabskými státy utrpěl drtivou porážku v Šestidenní válce, kdy byla právě armáda obviněna z vojenské neefektivity, neúspěchu a klientelismu mezi jednotlivými členy (Lutterbeck, 2011: 25).

Mubárak se tedy zaměřil na efektivnější využití armády, kterou pomalu odsouval z politického dění a omezoval její politickou sílu. Mezi Mubárakem a armádou bylo možné sledovat v poslední dekádě jisté napětí, které se týkalo budoucí hlavy státu. Mubárak nikdy své plány ohledně budoucnosti neodhalil, ale obecně přijímaným názorem byla již výše zmíněná kandidatura Gamála Mubáraka. Ten se jevil armádě jako naprosto nepřijatelný budoucí vrchní velitel ozbrojených sil už jen z toho důvodu, že za sebou neměl žádnou vojenskou minulost. Nástup Mubáraka mladšího na tento post by navíc naprosto znevážil dlouholetou hierarchickou pozici armády, z jejichž řad zatím vždy vzešel prezident republiky.

Mezi obyvatelstvem se armáda těšila vysokému kreditu. Obyvateli byla vnímána jako jediná porevoluční instituce, která byla schopna prosazovat vnitrostátní zájmy (Lutterbeck, 2011: 25). Armáda nebyla vnímána jako protiobčanský nástroj režimu, jakým byla např. policie nebo tajná služba. Navíc egyptská armáda je vysoce institucionalizovaná organizace, která zastává vůči občanům určité hodnoty a závazky. Vysoká institucionalizace

armády předznamenává úzké vazby na společnost. V těchto vazbách nakonec můžeme hledat konečné příklonění se armády na stranu demonstrantů, protože armáda s úzkými vazbami na společnost se bude vždy snažit jednat v zájmu společnosti, a nikoliv v zájmu režimu. Navíc armáda nebyla na režimu existenčně závislá,⁴⁷ a tudíž mohla fungovat nezávisle, a proto se i ujmout samostatné vlády (Lutterbeck, 2011: 5-6).

4.2 Egypt pod vedením armády

Po odstoupení prezidenta Mubáraka se správy ujala SCAF⁴⁸ v čele s ministrem obrany polním maršálem Muhammadem Tantáwím, který se ujal role nejvyššího představitele státu. Hlavním cílem SCAF bylo mírové dovedení země k parlamentním a pozdějším prezidentským volbám (Paciello, 2011: 11).

Před SCAF převzetím vlády vyvstalo hned několik úkolů, které musela za účelem úspěšné transformace vyřešit. Prvním zásadním úkolem bylo nastolení bezpečnosti a zabránění nástupu chaosu popř. anarchie. Dalším problémem byly požadavky opozice, která požadovala rychlé předání moci do rukou civilních institucí a vypořádání se s tvářemi bývalého režimu. Zřejmě nejobtížnějším úkolem SCAF ve vztahu k opozici bylo nalezení shodného pohledu na proces transformace, a to s liberály, islamisty a Muslimským bratrstvem, které představovalo nejlépe organizovanou politickou sílu. Před SCAF se tedy vyskytovalo několik důležitých a nelehkých cílů, vezmeme-li v potaz, že samotná rada neměla až do převzetí moci žádné praktické zkušenosti s vedením státu (Cook, 2012: 297-298).

Prvním krokem, který SCAF uskutečnila, bylo prohlášení ve kterém deklarovala, že všechny mezinárodní závazky, úmluvy a smlouvy včetně klíčové mírové smlouvy s Izraelem zůstávají i nadále v platnosti. Dalším důležitým krokem, který byl nezbytný k nastartování procesu transformace republiky, k větší demokratizaci, bylo rozpuštění parlamentu a pozastavení

⁴⁷ Na rozdíl např. od Sýrie, kde je armáda díky výsadní pozici Alawitů na samotném režimu velice závislá.

⁴⁸ Supreme Council of the Armed Forces (SCAF) neboli Nejvyšší rada ozbrojených sil (Paciello, 2011: 11).

stávající ústavy.⁴⁹ Tyto kroky byly nezbytné k uskutečnění potřebných ústavních změn. Pozastavení ústavy bylo vnímáno pozitivně především zástupci opozice. I přes to, že byl rozpuštěn parlament, SCAF nadále ponechala mandát vládnímu kabinetu, který byl nadále veden Ahmadem Šafiqem, ten byl stále členem NDP. Rozhodnutí bylo učiněno bez jakéhokoliv souhlasu opozice a bez souhlasu parlamentu.⁵⁰ První nepokoje, které vypukly v post-mubárárovském Egyptě, se týkaly sociálně-ekonomické situace samotných Egyptanů. V pondělí 14. února se konala na náměstí Tahrír demonstrace za lepší pracovní podmínky a řádné platové ohodnocení. Složení demonstrantů, kteří se účastnili manifestace, bylo různorodé, jednalo se o pracovníky v oblasti cestovního ruchu, bankéře i státní zaměstnance. K potlačení protestů byla nakonec povolána vojenská policie⁵¹ (Szajkowski, 2011: 286). Protesty však pokračovaly i následujících několik dní, v návaznosti na tyto protesty SCAF vydala armádní komuniké, ve kterém varuje před negativními důsledky odborových protestů a vyzvala pracovní odbory k plnění svých povinností vůči společnosti, aby se tak zabránilo další nestabilitě (Cook, 2012: 297).

I přes varovné prohlášení vydané armádou 25. února se konaly další pouliční protesty, tentokrát byl hlavním požadavkem protestujících odchod kabinetu, který byl jmenován v posledních dnech Mubárárovské vlády. I přesto, že SCAF přistoupila tři dny před samotnými demonstracemi k určitým změnám v obsazení kabinetu, nebyly tyto změny protestujícími přijaty zejména proto, že klíčová ministerstva jako ministerstvo spravedlnosti, financí, zahraničních věcí nebo vnitra nadále zůstávala pod vlivem politiků, kteří byli jmenováni ještě bývalým režimem. Změny, které byly v kabinetu provedeny, se týkaly ministerstva cestovního ruchu⁵² a ministerstva práce.⁵³ Reakcí byly další demonstrace, které byly potlačeny

⁴⁹ I když byla ústava formálně pozastavena, některé její kontroverzní aspekty zůstávaly v platnosti jako např. výjimečný stav. ICG, (2012).

⁵⁰ Parlament měl v tu dobu prakticky zastavený mandát. Takže se k pokračování Šafiqova kabinetu ani nemohl vyjádřit.

⁵¹ Jednalo se tedy o první střet demonstrantů a vládních sil v post-mubárárovském Egyptě. Na příkladě této demonstrace můžeme vidět ambivalentní postoj armády vůči demonstrantům.

⁵² Novým ministrem se stal Munír An-Núr. Haaretz (2011): Egypt swears in new cabinet, retains Mubarak-era ministers. [online].

⁵³ Novým ministrem se stal Ismá'il Fahmy. Tamtéž.

armádou. Ta se však později za své chování vůči demonstrantům omuvila.⁵⁴

Koncem února se SCAF začala zabývat částečnou revizí stávající ústavy z roku 1971. SCAF jmenovala soudní komisi, která měla za úkol vypracovat přehled doporučených ústavních změn. Komise byla vedena Táriqem Al-Bišrím,⁵⁵ islamisticky nakloněným právním expertem, který byl veřejně přijímanou osobností. Rozhodnutím, které dostalo Bišrího do čela komise SCAF dokázala, že chce dát prostor i kritickým postojům opozice. Odpůrci SCAF však namítali, že jmenování Bišrího je pouze důkazem toho, že armáda straní islamistům. Rada měla ustanovený mandát na dobu deseti dnů. Rada navrhla dvě zásadní změny, první bylo omezení funkčních období prezidenta. Navržen byl systém maximálně dvou po sobě jdoucích prezidentských období po dobu čtyř let.⁵⁶ Druhou zásadní změnou byla změna článku ústavy č. 179,⁵⁷ který se zabýval dlouholetým výjimečným stavem. Tento kritický článek byl během února zrušen, ale samotné zrušení článku neznamenovalo praktické zrušení výjimečného stavu, který zůstal nadále v platnosti. Tímto byla zrušena pouze jeho pozice v ústavě (Brown, 2011: 208). Dokončení návrhu ústavních změn položilo základ budoucímu referendu o ústavních změnách, které se mělo uskutečnit do dvou měsíců od převzetí moci Nejvyšší radou ozbrojených sil.

4.2.1 Březen 2011

Politické dění v Egyptě se po přepsání osmi článků ústavy zaměřilo na budoucí lidové referendum. Na začátku března⁵⁸ bylo oznámeno budoucí datum referenda, které bylo stanoveno na 19. března 2011. (Szajkowski, 2011: 313). Liberální hnutí toto datum značně kritizovala, protože měla obavu, že první referendum o ústavních změnách, které mají být zásadním

⁵⁴ Al-Jazeera (2011): Egypt protesters dispersed by force. [online].

⁵⁵ Táriq Al-Bišrī je synovcem Sálíma Al-Bišrího, který zastával pozici Grand *muftího* na Al-Azharu. Je specialistou na poli muslimsko-křesťanských vztahů v současném Egyptě a jednou z vůdčích právních osobností ve státě. Pro své schopnosti je napříč společností respektovanou osobností. Arab West Report (2011): Biography of Tariq al- Bishri, Islamic Law Scholar, author on Muslim- Christians relations. [online].

⁵⁶ Stejně funkční období mělo platit i pro parlament. ICG, (2012).

⁵⁷ Článek ústavy č. 179 byl přijat v roce 2007 a aplikoval pozici výjimečného stavu do znění egyptské ústavy. Výjimečný stav se tak stal její součástí (Brown, 2011: 208).

⁵⁸ Konkrétně se jednalo o 1. 3. 2011.

krokem k přímým změnám politických práv v zemi, se uskuteční v příliš rychlém časovém sledu, který bude mít za následek, že povaha ústavních změn bude spíše kosmetická než praktická (Lynch, 2012).

I přesto, že SCAF začala pracovat na nezbytných opatřeních vedoucích k nastolení nového politického prostředí, se protivládni protesty přelily i do měsíce března. Požadavkem bylo odstoupení úřadujícího premiéra Ahmada Šafíqa a dalekosáhlejší změny v obsazení kabinetu. SCAF si nakonec uvědomila sílící tlak na kabinet a 3. března 2011 přijala premiérovu rezignaci. Šafíq byl ve funkci od konce ledna. Na jeho místo byl jmenován Issam Šaraf (Szajkowski, 2011: 316), bývalý ministr dopravy, který se během lednových a únorových osmnáctidenních demonstrací několikrát objevil na náměstí Tahrír a vyjádřil se pro podporu revolučních požadavků. Jeho jmenování do funkce premiéra bylo pro jeho názory a politickou minulost⁵⁹ daleko přijatelnější než setrvání předcházejícího předsedy vlády. Původní plán SCAF počítal s mandátem nové přechodné vlády na maximálně půl roku. Šaraf dva dny po svém jmenování pronesl řeč na náměstí Tahrír, v níž pronesl, že uskuteční vše, co bude v jeho silách, aby naplnil požadavky revoluce.

Šaraf počítal s rozsáhlou personální obměnou kabinetu, nový kabinet ustanovil 7. března během rozsáhlých útoků demonstrantů na vládní budovy státní bezpečnosti v Káhiře a Alexandrii. Útoky směřovaly k pokusům o získání archivovaných vládních dokumentů, které měly dokazovat porušování lidských práv za Mubárakovy éry. Změny v obsazení kabinetu se týkaly klíčových ministerstev vnitra⁶⁰ a zahraničních věcí. Nový kabinet byl přijat egyptským obyvatelstvem pozitivně.⁶¹

Na pozadí personálních změn v kabinetu můžeme během března pozorovat vzrůstající náboženské násilí mezi koptskou menšinou a většinovými muslimy. Násilí přineslo riziko zpomalení transformačního

⁵⁹ I přesto že byl Issam Šaraf ministrem dopravy v letech 2004-2005. Tím pádem i členem vlády, která byla řízena NDP tak si vydobyl respekt opozice svým odstoupením z úřadu a kritikou vlády z nedostatečných finančních dotací na sektor dopravy. Al-Jazeera (2011): Army appoints new Egyptian PM. [online].

⁶⁰ Novými ministry se stali Mansúr Issawi a Nabíl Al- Arabí. Al- Jazeera (2011): Egypt cabinet takes oath of office. [online].

⁶¹ Al-Jazeera Egypt PM appoints new key ministers. [online].

procesu a zvýšení politického a společenského napětí v zemi. Navzdory známkám sblížení obou komunit během demonstrací proti bývalému prezidentovi Mubárakovi lze během března pozorovat prohlubující se náboženskou intoleranci mezi oběma náboženskými komunitami.⁶² Napětí eskalovalo po vypálení kostela v provincii Helwan (Szajkowski, 2011: 325). Reakce koptské menšiny přenesla střety i do hlavního města Káhiry,⁶³ kde probíhaly demonstrace před budovou pro rozhlasové a televizní vysílání. Armáda nakonec proti této demonstraci zasáhla, aby předešla možnému pokračování dalších střetů.⁶⁴

Potyčky mezi kopty a muslimy byly opětovnou výzvou pro přechodnou vládu k udržení pořádku a bezpečnosti. Demonstrace, které byly v březnu organizované kopty, byly vesměs potlačeny armádou stejně tak jako následné potyčky mezi oběma komunitami, které se během zmíněných demonstrací odehrály. Přechodná vláda k tomuto problému nezaujala žádné rozhodné stanovisko podobně jako SCAF, která také neučinila žádný zásadní krok,⁶⁵ který by směřoval ke zmírnění napětí (Paciello, 2011: 15).

Na koptské menšině můžeme po pádu Mubáraka vidět nový způsob politického postoje snažící se nastolit nové postavení největší egyptské náboženské menšiny v rámci nově se utvářejícího politického prostředí. Je vidět posun od politiky dozoru, mírové spolupráce⁶⁶ a politické neangažovanosti praktikované za minulého režimu k politice vyznačující se větším zapojením do politického dění.⁶⁷ Vysokou míru zásluhy na tomto faktu nese mladá generace, která je podle slov Ibrahíma Isháqa daleko více „zpolitizovaná“ než generace předchozí. Dnešní generace má daleko více možností společenské a názorové realizace, kterou představují nová média jako internet, aktivistická hnutí a občanská společnost, která se pádem

⁶² Al-Jazeera (2011): Copts and Muslims clash in Cairo. [online].

⁶³ Náboženské střety si během dvou dní vyžádaly 13 mrtvých a 140 zraněných (Szajkowski, 2011: 327).

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Jako např. zahájení vyšetřování, které ani nebylo zahájeno (Paciello, 2011: 15).

⁶⁶ Bývalý papež koptské pravoslavné církve Šenúda III. soustavně do roku 2010 vyjadřoval ve volbách podporu kandidátům NDP, Jedinou výjimkou byly poslední volby v roce 2010, kdy vyjádřil podporu straně Wafd. Zaki, A. (2011): Egypt's Copts: at political crossroads. [online].

⁶⁷ Politickou angažovaností zatím můžeme nazvat pouze demonstrace v první polovině března, kdy koptové požadovali ukončení diskriminace a budování sekulárního státu. Tyto demonstrace vedly k násilným potyčkám s muslimy.

režimu více otevřela. Tento proces angažovanosti je ale v určitém rozporu s autoritou církve, která dříve jako jediná prezentovala jak náboženské, tak politické požadavky menšiny.⁶⁸ Návrat koptů k politické seberealizaci může napomoci i zrušení organizace SSIS,⁶⁹ která se za minulého režimu soustředila na sledování koptských aktivit souvisejících s politikou a společností. Pádem SSIS se menšině otevřel prostor pro politickou angažovanost zahrnující vyjednávání a profilaci nových politických stran, které se mohou soustředit na postavení menšiny ve společnosti. Nové politické prostředí však přináší i obavy o budoucnost v rámci nového státu. Obava panovala především z podoby budoucí ústavy. Koptové a s nimi i sekularizační hnutí namítala, že SCAF pověřila ustanovením ústavních změn islamisticky nakloněné soudce a právníky, kteří by mohli implementovat islamistické zásady do budoucí ústavy a učinit tak z křesťanů občany druhé kategorie.⁷⁰

Nově se profilující nadějně postavení koptské menšiny v egyptské společnosti však dělá starosti druhé straně náboženského spektra - muslimům respektive islamistům. Během demonstrací proti vypálení kostela v provincii Hewlan se mezi požadavky protestujících objevil požadavek na změnu článku č. II. egyptské ústavy.⁷¹ Islámské skupiny jako Muslimské bratrstvo nebo salafisté takové změny striktně odmítají, protože článek č. II. prakticky představuje zásadní oporu pro jejich politickou identitu. Koptové tedy pro tato hnutí představují výzvu, protože mají požadavky, které nelze ignorovat, navíc nově vznikající společnost je ve fázi, kdy je možné, aby se prakticky každá politická frakce v budoucnu zapojila do politického procesu, což pro jakoukoliv menšinu včetně té koptské představuje možnost prezentace svých požadavků.⁷²

⁶⁸ Názorové štepení mezi autoritami církve a jejími příslušníky můžeme vidět na ignoraci doporučení, které vydala církev, kdy varovala své příslušníky před účastí na lednovo-únorových protestech proti prezidentu Mubárakovy. Tamtéž.

⁶⁹ SSIS-State Security Investigation Service (státní bezpečnost a vyšetřovací agentura) měla za bývalého režimu rozsáhlé přímé konexe na špičky koptské pravoslavné církve. Po nařčení z porušování lidských práv byla rozpuštěna k 15. 3. 2011 ministerstvem vnitra (Szajkowski, 2011: 332).

⁷⁰ V této souvislosti lze uvést např. rozhovor z konce 90. let ve kterém tehdejší vůdce Muslimského bratrstva Mustafa Mašhúr poznamenal, že koptové by měli jakožto náboženská menšina platit náboženskou daň, protože své náboženství praktikují v islámském státě. Zaki, A. (2011): Egypt's Copts: at political crossroads. [online].

⁷¹ Článek č. II. ustanovuje islámské právo šari'a jako hlavní zdroj egyptské legislativy. Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

Důležitým bodem transformace bylo plánované lidové referendum o ústavních změnách, jehož výsledky byly oznámeny 20. 3. 2011. V referendu se 77% voličů vyjádřilo pro přijetí ústavních změn.⁷³ Ústavní prohlášení deklarující změny bylo vydáno o tři dny později (Szajkowski, 2011: 342). Součástí prohlášení vydaného SCAF také bylo ustanovení data budoucích voleb do Lidového shromáždění. Volby se měly podle původního plánu uskutečnit do šesti měsíců⁷⁴ od aplikace ústavních změn.⁷⁵

Samotné referendum ještě přispělo k polarizaci společnosti, která se už tak nacházela na pokraji sektářského konfliktu. Společnost se začala dělit na liberální sekularisty a konzervativní islamisty. Liberálové byli zastoupeni občanskými hnutími participujícími na revoluci a značnou částí koptských křesťanů. Konzervativní složka společnosti byla zastoupena existenčně dobře zavedenými organizacemi, jako jsou Muslimské bratrstvo nebo salafistická strana *An-Núr*.⁷⁶ Liberálové se k referendu stavěli spíše kriticky, protože požadovali hlubší pojetí ústavních změn, zatímco konzervativci se klonili spíše k souhlasu s navrženými změnami. Armáda chápala výsledky referenda jako vůli lidu, který se přiklonil ke konzervativnějšímu pojetí ústavních změn a setrvání SCAF v pozici politického vůdce.

Na ústavní prohlášení deklarující změny navazovalo dne 30. 3. 2011 vydání dekretu, kterým SCAF ustanovila ústavní rámec, kterým se prozatímní ústava bude řídit do doby, než bude vypracován a schválen konečný přepracovaný dokument ústavy. Dekret do ústavy implementoval změny schválené v referendu z 19. března 2011 a ekvivalentní články,⁷⁷ které se vyskytovaly v ústavě z roku 1971.⁷⁸ SCAF využila vydání dekretu k prodloužení vlastního vládního období do doby, než bude zvolen nový parlament a prezident (Szajkowski, 2011: 362). Na SCAF se po vydání

⁷³ I když je třeba dodat, že volební účast nebyla nikterak vysoká (41%). (Szajkowski, 2011: 342).

⁷⁴ Tj. do 23. 9. 2011.

⁷⁵ ICG, (2011).

⁷⁶ Obě organizace byly v době referenda ještě ve stádiu formování. Muslimské bratrstvo utvořilo platformu s názvem Strana svobody a spravedlnosti. Salafisté se přiklonili k názvu An-Núr.

⁷⁷ Např. článek zachovávající právo šari'ca hlavním zdrojem práva, článek zachovávající Islám státním náboženstvím, nebo článek zakazující vznik náboženských stran na náboženském základě (Szajkowski, 2011: 362).

⁷⁸ Ústava z roku 1971 byla po pádu Mubáraka pouze pozastavena a její znění nebylo změněno. Referendum z 19. března bylo tedy pouze schválení ústavních dodatků do ústavy z roku 1971. IFES, (2012).

dekretu snesla vlna kritiky, protože své rozhodnutí o prodloužení mandátu nekonzultovala ani s opozicí, ani s veřejností, navíc prodloužení mandátu nebylo součástí referenda (Paciello, 2011).

4.2.2 Duben 2011

Jako reakce na vyhlášení dekretu, který upravoval ústavní prohlášení, se 1. dubna na Tahríru konala demonstrace s názvem „Zachraňte revoluci“ (Lynch, 2012). Při této demonstraci však aktivisté ztratili tolik potřebnou masovou podporu.⁷⁹ Prvodubnová demonstrace byla první demonstrací, kde masově zazněly argumenty proti SCAF,⁸⁰ aktivisté vyčítali armádní správě, že proces transformace je příliš pomalý a neprůhledný. Dále zazněly požadavky žádající započítí soudního procesu s Mubárakem, a dokonce i rezignaci Muhammada Tantáwího, což představuje zlom v postoji části obyvatelstva ke způsobu vnímání armády a SCAF. Armáda byla pro své postoje od revoluce všeobecně oslavována.⁸¹ Počátkem dubna však začala ztrácet lidovou popularitu. Důvod lze hledat právě v rozhodnutí z 30. března, kdy byly při příležitosti vydání referenda zveřejněny armádní pravomoci, které nebyly jeho součástí, jednalo se tak o první rozhodnutí SCAF, které nebylo v souladu s požadavky demonstrantů.

Ke zvýšení tlaku na vládní špičky byl začátek dubna ve znamení pokračujících demonstrací, které byly zaměřeny proti způsobu vlády SCAF. Protestů se účastnilo značné spektrum opozice, např. Muslimské bratrstvo, které 3. dubna vyzvalo ke spoluúčasti na protestech plánovaných na 8. dubna, organizace učinila tento krok poté, co se z důvodu Dne sirotků neúčastnila předchozí demonstrace na začátku měsíce.⁸²

⁷⁹ Na náměstí se sešlo kolem 4 000 protestujících. MacFarquhar, N. (2011): Protesters Scold Egypt's Military Council. [online].

⁸⁰ Argumenty proti SCAF zazněly už při menších protestech na počátku března. Konkrétně před rezignací premiéra Ahmada Šafíqa. Při demonstracích bylo zatčeno i několik bloggerů, kteří na internetu vyjadřovali nesouhlasný postoj vůči SCAF. Nikdy se však nejednalo o masovou akci. Naib, F. (2011): Egyptian military jails activists. [online].

⁸¹ MacFarquhar, N. (2011): Protesters scold Egypt's military Council. [online].

⁸² Waziry, H., Salah, T. (2011): Brotherhood urges heavy participation in Friday of Purging. [online].

8. dubna se tedy na náměstí Tahrír uskutečnila demonstrace,⁸³ která po delší době přilákala do ulic značný počet demonstrantů.⁸⁴ Při protestech se požadavky demonstrantů stále opakovaly, hlavním požadavkem bylo zahájení soudního procesu s Mubárákem a jeho rodinou, rychlejší tempo transformačního procesu a postupná rezignace zbylých provinčních gubernátorů, kteří zůstali ve funkci i po svržení bývalého režimu.

Následující den SCAF varovala demonstranty, že v případě pokračování protestů bude proti nim zakročeno silou, i přesto protesty pokračovaly dále. Armáda se proto rozhodla zakročit. Po několika armádních pokusech vyhnat demonstranty z náměstí Tahrír se armáda nakonec rozhodla ustoupit.⁸⁵ Nechtěla tak opakovat chyby, kterých se při osmnáctidenních protestech dopustil bývalý režim, když bezhlavě použil násilí proti vlastnímu obyvatelstvu.⁸⁶ Násilné potlačení demonstrace jen ukázalo vzrůstající napětí mezi demonstranty a armádou.

Nastavení vnitřní bezpečnosti bylo nezbytným požadavkem k budoucím demokratickým volbám, ale vzrůstající napětí mezi armádou a aktivisty popř. opozicí spolu s pokračujícím napětím mezi náboženskými skupinami mohlo vést mezi obyvatelstvem k náklonnosti ke kontrarevolučním postojům, které by mohly mít za následek udržení statusu quo. Na intolerantních postojích panujících mezi náboženskými komunitami mohla profitovat i armáda, protože pokračující střety mohla využívat k udržování výjimečného stavu za účelem nastolení pořádku (Paciello, 2011).

V reakci na požadavky posledních protestů se SCAF rozhodla k odvolání několika provinčních gubernátorů, kteří zastávali své funkce ještě za bývalého režimu.⁸⁷ Ačkoliv na SCAF můžeme vidět určitou náklonnost k požadavkům demonstrantů, na něž se snažila víceméně reagovat, zářejícím momentem, kdy SCAF dokázala, že nebude tolerovat otevřenou kritiku svého způsobu vlády, bylo odsouzení blogera Máikla Nabíla k třem

⁸³ Demonstrace tentokrát dostala název Pátek očisty. Al-Jazeera (2011): Egypt protesters demand Mubarak trial. [online].

⁸⁴ Počet demonstrantů se pohyboval v řádech desítek tisíc (Szajkowski, 2011: 325).

⁸⁵ Hill, E. (2011): Army to use force to clear protesters. [online].

⁸⁶ Především 2 a 3. února 2011.

⁸⁷ Al-Jazeera (2011): Egyptian military to replace some governors. [online].

letům vězení. Nabíl byl odsouzen za urážku armády a šíření nepravdivých zpráv. Jednalo se o první armádou proces vedený armádou proti jednotlivci, který nastavil nebezpečný precedens, protože Nabílova publikační činnost byla v procesu použita v jeho neprospěch. Tím pádem by většina internetových aktivistů, kteří se vyjadřují proti SCAF, mohla být souzena podobným způsobem jako Nabíl. Verdikt tedy způsobil znepokojení v rozsáhlé egyptské síti bloggerů. Ti doufali, že po svržení bývalého režimu bude nastolena nová éra svobody projevu.⁸⁸

Dalším důležitým mezníkem, který se vypořádával s bývalým politickým řádem, bylo rozpuštění⁸⁹ bývalé jediné vládní strany NDP, která byla jedním ze symbolů minulého režimu. Její rozpuštění patřilo mezi nejpřednější požadavky demonstrantů. Fyzický majetek NDP a finanční zdroje strany přešly do rukou vlády. Ačkoliv byla NDP zrušena, nebyly podniknuty žádné kroky k politické suspendaci bývalých členů, takže praktické zrušení strany nemusí vést k jejímu ideologickému oslabení. NDP může těžit především z toho, že 90% všech egyptských politiků za posledních třicet let bylo příslušníky NDP a v určitých částech Egypta, především na venkově, jsou jediné známé politické tváře spjaté s bývalou vládnoucí stranou. Dalším faktorem je počet členů. NDP měla podle posledních údajů na tři milióny členů. Tudíž je velice obtížné si představit pád tak ohromného politického kolosu ze dne na den. Je jasné, že špičky strany se budou snažit z bývalého režimu zachovat co možná nejvíce možných aspektů. Proti členům NDP, kteří by chtěli stranu revitalizovat, i když např. pod jiným jménem a pozměněným programem, ale hraje jedna zásadní okolnost, že pádem Mubárakovy osoby totiž strana ztratila centralizované vedení, které bylo jednou z jejích hlavních aspektů moci. Momentálně je založena pouze na jednotlivcích a žádná politická instituce nemůže dlouho přežít bez centralizovaného vedení.⁹⁰ I přesto budoucí parlamentní volby představují pro bývalé členy strany vítanou příležitost ke znovuzvolení do Lidového shromáždění pod záštitou jiných politických subjektů (Paciello, 2011). V návaznosti na zrušení bývalé vládní strany NDP bylo Nejvyšším soudem

⁸⁸ Al-Jazeera (2011): Egyptian blogger jailed for three years. [online].

⁸⁹ K rozpuštění strany došlo k 15. 4. 2011. Al-Jazeera (2011): Egypt dissolves former ruling party. [online].

⁹⁰ Elmeshad, M. (2011): NDP down and out, but threat of revival remains. [online].

rozhodnuto o odstranění jména Mubáarak ze všech veřejných prostranství, jako jsou školy, náměstí, knihovny či vládní instituce. Zákaz se vztahoval jak na bývalého prezidenta, tak na všechny příslušníky bývalé vládnoucí rodiny.⁹¹

Na konci dubna se odehrál důležitý mezník z hlediska budoucího politického vývoje v Egyptě. Na své první veřejné konferenci se představila nová politická strana na platformě Muslimského bratrstva s názvem Strana svobody a spravedlnosti.⁹² Na svém prvním veřejném vystoupení oznámila personální složení vedení. Dále bylo řečeno, že nebude ani teokratickou, ani náboženskou stranou, ale že platforma bude zčásti civilní a zčásti náboženská a v každém případě se bude řídit platnou ústavou. Nakonec bylo oznámeno, že strana bude otevřena jak ženám, tak křesťanům.⁹³ Na Muslimském bratrstvu je vidět snaha o zapojení se do politického procesu už od počátku procesu transformace, což u občanských hnutí participujících na protestech zpočátku nebylo vůbec patrné, protože upřednostňovaly své snahy k organizování dalších protestů proti SCAF nebo k demonstraci určitých společenských problémů. Tudíž se na rozdíl od Muslimského bratrstva nesoustředila na formování vlastního politického programu, kterým by oslovila budoucí voliče (Lynch, 2012).

4.2.3 Květen 2011

Počátek května přinesl podobně jako březen eskalaci náboženského konfliktu. Na předměstí Káhiry došlo 7. května k muslimsko-koptským násilným střetům.⁹⁴ V návaznosti na neutěšenou bezpečnostní situaci vydala SCAF prohlášení, ve kterém deklarovala, že bude zahájeno vyšetřování a že nebude dále tolerovat jakékoliv snahy k narušení národní bezpečnosti a jednoty. K výzvě nabádající k ukončení násilí se vedle SCAF přidal i velký

⁹¹ Al-Jazeera (2011): Mubarak name to be removed from public places. [online].

⁹² První oznámení snah o založení Strany svobody a spravedlnosti na platformě Muslimského bratrstva bylo oznámeno už 21.2. 2011. Egypt News (2011): Egypt MB to establish Freedom and Justice Party. [online].

⁹³ Al-Jazeera (2011): Egypt's Brotherhood eyes big political role. [online].

⁹⁴ Střety si vyžádaly na 12 obětí a na 190 zatčených osob. Al-Jazeera (2011): Egypt vows to tackle religious violence. [online].

egyptský *mufti*.⁹⁵ Po těchto střetech se koptská menšina v káhirské čtvrti Imbaba, kde se střety odehrály, uchýlila k vlastní občanské domobraně zřízením občanských hlídek k ochraně náboženských míst. Týden po střetech menšina vyjádřila obavy, že k její ochraně na území Egypta není používáno všech dostupných prostředků. Své požadavky opět demonstrovala před budovou pro rozhlasové a televizní vysílání v centru Káhiry, kde došlo k dalším koptsko-muslimským střetům, k jejichž potlačení byla nakonec povolána armáda, která se zavázala, že zakročí proti jakémukoliv podněcování nepokojů. Armádní zákrok tak mezi Kopty neustále přizívuje mínění, že SCAF straní muslimské většině a že za bývalého režimu se všeobecně cítili bezpečněji.⁹⁶

Týden po náboženských střetech se na náměstí Tahrír konala manifestace reagující na poslední vlnu sektářského násilí. Aktivisté, kteří stáli za organizací manifestace, vyzývali k národní jednotě a podpoře palestinské otázky. Z pokračujícího sektářského konfliktu byli viněni především salafisté,⁹⁷ kteří se v průběhu května začali postupně zaměřovat na svoji budoucí politickou angažovanost. Po několika desetiletích, kdy byli vynecháváni z politického procesu, se salafisté rozhodli k založení vlastní strany se základnou ve městě Alexandria, která byla v posledních letech tradičním salafistickým centrem. Strana *Núr* (jak se měla budoucí strana nazývat) během května přilákala na více než 5000 členů, čímž splnila potřebnou kvótu zaručující účast v příštích volbách do Lidového shromáždění. Zakládající vůdce Jásir Metwalli oznámil, že nová strana nebude nábožensky založena, ale bude mít náboženský rámec a bude podporovat všechny návrhy, které budou v souladu s právem šarí'a. Dále se bude snažit zachovat islámskou povahu státu. Strana se také ihned přihlásila k fundamentální nauce, podle které se např. prezidentem státu nemůže stát křesťan. Strana se tak vymezením svého programu přihlásila o svoji pozici v budoucím politickém prostředí.⁹⁸ Formování nové politické strany, která svoji platformu bude čerpat především z islámu mělo důsledky i

⁹⁵ Al-Jazeera (2011): Scores held in Egypt after sectarian clashes. [online].

⁹⁶ Zaki, A. (2011): Cairo's Copts organize groups for self-defense. [online].

⁹⁷ Al-Jazeera (2011): Thousands rally in Egypt's Tahrir Square. [online].

⁹⁸ El-Hennawy, N. (2011): With Nour Party, Salafis attempt to tap into party politics. [online].

pro Muslimské bratrstvo, které se už nemohlo pokládat za jedinou možnou alternativu bývalého režimu (Lynch, 2012).

V druhé polovině května se neustále zvyšovala kritika SCAF, i přes riziko možného zatčení. Hlavní proud kritiky se ale místo v ulicích objevoval na internetu, protože veřejná a otevřená kritika SCAF s sebou nesla vysoké riziko armádního zásahu.⁹⁹ Kritika se točí kolem stále stejných požadavků, prvním z nich bylo zrychlení tempa reform, protože mezi aktivisty, např. z Hnutí 6. dubna, se objevil názor, že SCAF chce využít politického vakua vytvořeného během revoluce k udržení statusu quo,¹⁰⁰ který by mohl přispět ke znehodnocení a zmanipulování ideálu revoluce (Karoui, 2012: 258). Druhým požadavkem byl začátek soudního líčení s Mubárakem, ve kterém by se zpovídal ze spoluviny na smrti demonstrantů, kteří zemřeli během osmnáctidenních protestů, jež stály za Mubárakovým pádem. Mubárakovi bylo prozatímně soustavně prodlužováno domácí vězení v přímořském letovisku Šarm Aš-Šajch. Tlak vyvíjený na přechodnou vládu se začal vyplácet, když 24. května generální prokurátor oznámil, že bývalý prezident Mubárak bude spolu se svými dvěma syny předvolán před soud (Szajkowski, 2011: 396).

V pátek 27. května se uskutečnila demonstrace s názvem „Druhý den hněvu“, jejíž organizaci aktivisté v minulých týdnech plánovali na internetu. Z hlediska lidové mobilizace zde sehrály důležitou roli i páteční modlitby. Hlavním požadavkem demonstrace bylo sepsání finálního dokumentu ústavy ještě před parlamentními volbami. Z tohoto důvodu se demonstrace nezúčastnilo Muslimské bratrstvo, protože je zastáncem platné vyhlášky, která deklaruje, že ústava bude sepsána výborem, který bude vybrán z budoucích poslanců Lidového shromáždění. Byla to první masová demonstrace, které se neúčastnila armáda, čímž se mohl narušit pokojný průběh demonstrace.¹⁰¹

⁹⁹ Hill, E. (2011): Egyptian bloggers rally against military. [online].

¹⁰⁰ Monks, K. (2011): Could Egypt's revolution be stolen? [online].

¹⁰¹ Al-Jazeera (2011): Pro-reform protesters pack Cairo Square. [online].

4.2.4. Červen 2011

Rozhodnutí týkající se data konání soudního procesu s bývalým prezidentem Mubárákem a jeho dvěma syny bylo oznámeno 1. června 2011. Podle Egyptské státní tiskové agentury se soud bude konat od 3. srpna 2011. Mubárák bude souzen Nejvyšším trestním soudem v Káhiře, kde se bude zpovídat z údajného podílu na smrti demonstrantů, kteří zemřeli během revoluce. Jak naznačil ministr spravedlnosti, Mubárák bude před soudem čelit možnému trestu smrti.¹⁰²

V prvním červnovém týdnu byly provedeny první dva průzkumy veřejného mínění od pádu Mubárákova režimu, které ukázaly zajímavé výsledky. Náladu ve společnosti dobře deklaroval výzkum provedený IRI,¹⁰³ jednalo se o výzkum zabývající se sociální situací ve společnosti spolu s výhledem k budoucímu směřování Egypta. Na 90% Egyptanů uvedlo, že sdílí optimistický postoj k budoucímu politickému směřování, stejně tak jako nadšení z budoucích svobodných voleb. Ovšem na 50% dotázaných mělo obavu o svou budoucí ekonomickou situaci. Druhý výzkum byl realizován Gallupovým institutem,¹⁰⁴ který se zabýval průzkumem vztahujícím se k budoucím parlamentním volbám. Z tohoto průzkumu překvapivě vyplynula malá podpora klasických organizací, které mají momentálně politické ambice jako např. Muslimské bratrstvo, které by od dotázaných obdrželo kolem 15% hlasů.¹⁰⁵ Muslimské bratrstvo reagovalo na výsledky průzkumu chladně, poukazovalo na fakt, že při volbách do Lidového shromáždění se mohou projevit kmenové a rodinné vazby, které mohou jejich politický subjekt zvýhodnit. Dále někteří členové bratrstva naznačovali, že vzorek populace,¹⁰⁶ který se výzkumu zúčastnil, nebyl dostatečně transparentní.¹⁰⁷

V pondělí 6. 6. 2011 egyptský soudní výbor schválil registraci politické

¹⁰² Al-Jazeera (2011): Mubarak and sons to stand trial in August. [online].

¹⁰³ International Republican Institute. Carlstrom, G. (2011): Poll: Egypt optimistic but worried about jobs. [online].

¹⁰⁴ Jedná se o politicko-vědní institut pracující v Abú Zabí.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Výzkumu se účastnilo 1000 osob starších 15 let napříč celým Egyptem. El- Hennawy, N. (2011): Brotherhood dismissed poll suggesting it has little support. [online].

¹⁰⁷ Tamtéž.

Strany svobody a spravedlnosti, která se bude profilovat jako politická platforma Muslimského bratrstva,¹⁰⁸ utvořilo si tak politický náskok oproti svým budoucím politickým soupeřům. Ve prospěch Muslimského bratrstva dále hrál jistý společenský náskok, který organizace získala činností během minulého režimu. Navíc se bratrstvo zaměřilo na tvorbu svého programu daleko dříve než ostatní strany.¹⁰⁹ Organizace také profitovala z tzv. „ústavního okénka”,¹¹⁰ které dovolovalo obejít prohlášení zabráňující tvorbě nových politických stran na náboženském základě.

Svou novou politickou identitu snažící se reagovat na rychle se měnící politickou scénu začaly v průběhu května hledat také politické strany, které byly zainteresovány do politického procesu za minulého režimu. Tyto strany byly využívány režimem k zdánlivé prezentaci fungující demokracie. Problémem těchto stran je, že jsou obecně nařčené z kolaborace s bývalým režimem. Staré opoziční strany tedy v očích voličů a obyvatelstva ztratily svoji politicky-názorovou hodnotu, protože se jim po několik dekád nepodařilo utvořit fungující opozici vůči NDP.¹¹¹ Navíc po pádu režimu se tyto strany nacházejí v interně názorových rozporech. Mnoho stran se v reakci na nové politické prostředí začalo postupně štěpit, či slučovat do nových politických bloků.¹¹² Touto interakcí se několik politických stran pokoušelo vyrovnat se svojí neblaze působící politickou minulostí. Formování nových politických subjektů ze starých stran do nově se formujících politických bloků pro liberálně zaměřené voliče představuje riziko zachování starého režimu.¹¹³

S názorovým štěpením se ovšem setkávaly jak mládežnické organizace, tak i nově vznikající politické subjekty jako Strana svobody a

¹⁰⁸ 6. 6. 2011 se na náměstí Tahrír uskutečnila manifestace na počest Chálida Saída. Ta jen dokazuje, že na rozdíl od Muslimského bratrstva se aktivistické skupiny dostatečně nevěnovaly tvorbě nových politických stran a politických řešení, ale spíše utápěly svůj porevoluční potenciál v neustálé organizaci demonstrací či manifestací. Tamtéž.

¹⁰⁹ Tento fakt lze spatřovat v realitě, že základem politiky Strany svobody a spravedlnosti je Islám.

¹¹⁰ Jednalo se o mezidobý mezi pozastavením ústavy, ihned po Mubárákově pádu, a jejím opětovným uvedením do praxe po lidovém referendu o ústavních změnách z 19.3. 2011.

¹¹¹ Zde je třeba dodat, že pro většinu opozičních stran jako např. pro stranu Wafd nebo stranu Zíťka nebylo v zájmu tvořit fungující názorovou opozici vůči NDP.

¹¹² Zde lze pro příklad uvést Národní unijní pokrokovou stranu, která se začala štěpit v novou stranu Lidové koalice. Afify, H. (2011): Old opposition struggle to survive in new political climate. [online].

¹¹³ Tamtéž.

spravedlnosti. Dne 21. 6. 2011 oznámila skupina kolem mladších členů Muslimského bratrstva vytvoření vlastní politické strany nezávislé na programu Strany svobody a spravedlnosti. Podle vyjádření spoluzakladatele nové strany¹¹⁴ Muhammada Šamse má nové křídlo vyjadřovat ideály revoluce, být liberální a poskytnout v politice více prostoru mladým lidem. Dalším bodem programu má být jasné a přímé oddělení náboženství od politiky. Oznámení o založení nové strany přišlo jen dva dny poté, co byl ze Strany svobody spravedlnosti vyloučen prominentní člen Dr. Mun^oaim Abdul Al-Futúh, který veřejně vyhlásil svoji budoucí kandidaturu na post prezidenta republiky, učinil tak v rozporu se stranickým prohlášením, ve kterém strana deklarovala, že nebude nominovat žádného kandidáta do budoucích prezidentských voleb. Většina zakládajících členů nového bloku s tímto rozhodnutím o vyloučení Futúha nesouhlasila, což jen dokazuje názorový a generační rozpor uvnitř organizace. Podle mnoha odborníků Muslimské bratrstvo jako organizace zastřešuje příliš odlišné myšlenkové postoje shrnující spektrum od salafistického fundamentalismu až k liberálnímu islamismu, tím pádem byl ideologický konflikt do jisté míry nevyhnutelný.¹¹⁵ Názorové štěpení v oblasti mládežnických hnutí je zapříčiněno především rychle rostoucím počtem takto vznikajících spolků. Někteří členové vznikajících organizací ovšem vidí názorovou nejednotnost jako potřebu, která je v této fázi revoluce potřebná k prezentaci různorodých pohledů na nastávající politickou či společenskou situaci. Na druhou stranu je rychle rostoucí počet mládežnických skupin patřičným důvodem k obavám, protože názorové rozdíly mezi jednotlivými hnutími tato hnutí v očích veřejnosti patřičně diskreditují. Je však třeba dodat, že názorový rozpor není ideologický, ale spíše se týká osobních ambic jednotlivých vůdců. Tento „boj o moc“ je hlavním faktorem názorové fragmentace mládežnických hnutí na rozdíl od období revoluce, kdy postava prezidenta Mubáraka představovala jednotící prvek opozice.¹¹⁶

Důležitým krokem k celkové eliminaci bývalých vládnoucích elit v zemi bylo celostátní rozpuštění obecních zastupitelstev, které nařídil káhirský

¹¹⁴ Nová strana má nést název Egyptian Current Party (volně přeloženo jako běžná egyptská strana). Hennawy, N. (2011): Defying leadership, Brotherhood youth form new party. [online].

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Afify, H., (2011): Revolutionary coalitions multiply, fragment and disagree on the way ahead. [online].

soud. Verdikt však nemusí být konečný, protože vláda má právo se do šedesáti dnů odvolat,¹¹⁷ ale i tak se jedná o významný krok směrem k odstranění posledních politických institucí bývalého prezidenta Mubáraka. Jedná se o další uspokojující rozhodnutí, které bylo dlouhodobě požadováno od protestujících. Výbory byly v drtivé většině v područí NDP, poslední volby se uskutečnily v roce 2008 a NDP nebo její loajalisté obdrželi na 99% hlasů. O tento argument se opřel ve svém rozhodnutí i soud, protože stále fungující výbory by mohly poskytnout platformu pro bývalé loajální členy režimu, a tak by mohly pomoci k jejich návratu na politickou scénu. Obce budou do voleb¹¹⁸ prozatímně řízeny nevolenými zástupci a úředníky.¹¹⁹

Koncem června, konkrétně 28. 6. 2011, se na náměstí Tahrír sešlo na tři tisíce demonstrantů, kteří zde vyjadřovali nesouhlas s pomalým soudním stíháním špiček bývalého režimu, a dokonce požadovali i odchod správy SCAF. Během demonstrace došlo k násilné konfrontaci armády a demonstrantů, přičemž armáda používala proti demonstrantům např. slzný plyn. Snahy o rozehnutí davu jen dokazují přetrvávající napětí mezi částí společnosti a armádou,¹²⁰ stejně tak jako neschopnost SCAF vyrovnat se s lidovou kritikou a přiznat vlastní nedostatky. V podstatě se jedná o stejný problém jako za vlády NDP.¹²¹ Střety mezi bezpečnostními složkami a demonstranty pokračovaly dva dny, během nichž bylo zraněno přes tisíc lidí, jednalo se tak o největší střety od Mubárakova svržení. Armáda hájila svůj zásah potřebou zachování plánu procesu transformace a označila demonstrace jako snahu o podkopání státní autority.¹²²

¹¹⁷ Al-Jazeera (2011): Egypt court orders local councils dissolved. [online].

¹¹⁸ Volby do provinčních zastupitelstev by se měly konat do šedesáti dnů. Amer, D. (2011): Egyptian Court Orders Dissolution of Mubarak-era Local Councils. [online].

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Al-Jazeera (2011): Egypt protesters clash with police. [online].

¹²¹ Elmeshad, M. (2011): Egypt's military engaging in monologue, not discussion, say activists. [online].

¹²² Al-Jazeera (2011): Fresh clashes in Cairo's Tahrir Square. [online].

5 OHLÉDNUTÍ ZA POREVOLUČNÍM VÝVOJEM LEDEN- ČERVEN 2011

V prvních pěti měsících od počátku protestů se armáda setkala s nejdůležitějšími porevolučními požadavky. Prvním z nich bylo zrušení výjimečného stavu, který ovšem během prvních měsíců vlády SCAF zůstal platný. Dalším neúspěchem SCAF bylo neuspořádání parlamentních a prezidentských voleb. Prvotní plán pracoval s rychlým předáním moci civilní vládě, do srpna 2011, ale uspořádání nového politického prostředí nakonec zabralo více času. Je však třeba dodat, že SCAF nakonec bude v tomto bodě úspěšná. Dalším aspektem, kde SCAF selhala, byla všeobecná ochrana demonstrantů a obyvatelstva před policií, respektive před pouličním násilím, jak nám dokázaly události z dubna a května 2011. Čtvrtým neúspěchem SCAF byla nedostatečná reforma bezpečnostního aparátu, kterou lze ukázat na příkladu SSIS, ta byla nahrazena Národní bezpečnostní agenturou,¹²³ kdy většina pracovníků SSIS pouze přešla do nově vzniklé organizace. Ovšem SCAF má na kontě i několik úspěšných kroků. Prvním z nich bylo sepsání a schválení prozatímní ústavy v lidovém referendu, i když proces navrhovaných změn byl poznamenán nedostatkem veřejné diskuse. Prozatímní ústava se ale zásadně zasloužila o otevření politického prostředí. Druhým úspěšným krokem SCAF bylo rozpuštění parlamentu a následné konečné rozpuštění NDP v dubnu 2011. Třetím úspěšným krokem SCAF bylo zahájení soudních procesů se špičkami bývalého režimu, i když část obyvatel poukazovala na fakt, že SCAF je ve svém jednání pomalá. Ze známých tváří, které stanuly před soudem, lze jmenovat Ahmada Názifa, bývalého premiéra, bývalého ministra vnitra Habíba Al-Adlyho nebo bývalého ministra financí Júsufa Ghálího. Kontroverzi však vyvolává bývalý šéf rozvědky a pozdější viceprezident Omar Sulajmán, který obviněn nebyl.¹²⁴

¹²³ National Security Agency (Paciello, 2011).

¹²⁴ Hill, E. (2011): Scorecard Egypt's army and the revolution. [online].

6 PŘEHLED 2011-2012

Z dalších porevolučních událostí lze zmínit započetí soudního procesu s Mubárákem, první slyšení se konalo podle plánu 3. srpna 2011. Mubárák se nakonec zpovídal ze tří obvinění, z podílu na zabití osmi stovek demonstrantů během revoluce, zneužívání prezidentské pravomoci a také z prodeje zemního plynu do Izraele hluboko pod cenou, což byl ovšem tehdejší politický diktát z USA.¹²⁵

27. září 2011 SCAF oznámila, že první volby v post-mubárákovském Egyptě proběhne od 28. listopadu, kdy se uskuteční první kolo voleb do Lidového shromáždění. Druhé a třetí kolo je naplánováno v rozmezí 14. prosince až 3. ledna 2012.¹²⁶

Značně kontroverzní rozhodnutí bylo vydáno Nejvyšším správním soudem deset dní před začátkem plánovaných parlamentních voleb. Vydané rozhodnutí opravňovalo bývalé členy NDP ke kandidatuře ve volbách pod hlavičkou nových stran či pod statusem nezávislých kandidátů. Liberální politický proud odmítl toto rozhodnutí akceptovat, avšak proti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu není odvolání a rozhodnutí platí celostátně.¹²⁷

Vyhláška konání voleb nijak nezkomplikovala, a volby se tak konaly podle plánu. Prvním volebním dnem tedy byl 28. listopad 2011. Volby se setkaly i s určitými organizačními problémy, jednalo se především o nedodržení centrální synchronizace začátku voleb. Voleb se účastnilo na 50 politických subjektů a několik tisíc nezávislých kandidátů. Volební přípravy se zejména v Káhiře nesly ve znamení demonstrací reagujících na jmenování nového premiéra, kterým se stal Kamál Ghanzúrí.¹²⁸ Ten se pro část protestujících i přesto, že se během revoluce distancoval od vládnoucích elit, jevil jako neadekvátní náhrada Issama Šarafa, protože

¹²⁵ Český rozhlas (2011): Očekává se začátek procesu s Husním Mubarakem. [online].

¹²⁶ Al-Jazeera (2011): Egypt sets parliamentary poll dates. [online].

¹²⁷ Al-Jazeera (2011): Egypt court clears way for ex-NDP candidates. [online].

¹²⁸ Ghanzúrí do úřadu však oficiálně vstoupil až 7. 12. 2011.

působil na postu premiéra už v letech 1996-1999.¹²⁹ Proto byl požadován konec vlády SCAF a urychlené předání moci do civilních rukou.¹³⁰ I přes občanské nepokoje a organizační problémy se k volebním urnám v prvním kole voleb dostavilo 62%¹³¹ oprávněných voličů.¹³² Ve středu 14. 12. 2011 započalo druhé kolo parlamentních voleb v devíti dalších provinciích.¹³³ Třetí kolo voleb se uskutečnilo 3. až 4. ledna 2012. 22. ledna byly oznámeny výsledky voleb do dolní komory parlamentu. Strana svobody a spravedlnosti, politická odnož Muslimského bratrstva, která se od počátku v průzkumech umísťovala vpředu, získala 47% mandátů, na druhém místě se umístila salafistická strana *An-Núr* se ziskem 22% mandátů, celková volební účast byla 54%, takže se nakonec potvrdil klesající trend volební účasti. Zvolený parlament má značně omezené pravomoci a jeho hlavním úkolem bude výběr stočlenné ústavodárné komise, která bude mít za úkol sepsání nové ústavy.¹³⁴ 24. ledna 2012 vystoupil v televizi s projevem polní maršál Tantáwí a oznámil, že dlouholetý výjimečný stav bude zrušen k následujícímu dni, k prvnímu výročí začátku revoluce. Zrušení výjimečného stavu bylo jedním z klíčových porevolučních požadavků. SCAF ale ponechala výjimečný stav v platnosti k řešení výjimečných situací, které nijak nespecifikovala.¹³⁵ Na konci ledna se také uskutečnily volby do horní komory parlamentu.¹³⁶

Ve středu 1. února 2012 bylo zabito 73 lidí a několik stovek bylo zraněno během fotbalového zápasu v Port Saidu. Na tuto událost reagovaly občanské protesty, které vinily bezpečnostní složky z laxního přístupu a zanedbání povinností.¹³⁷

17. března zemřel vůdce koptské pravoslavné církve papež Šenúda

¹²⁹ BBC (2011): Egypt military appoints Kamal Ganzouri as new PM. [online].

¹³⁰ Al-Jazeera (2011): Egyptians cast ballots in post-Mubarak polls. [online].

¹³¹ Al-Jazeera (2011): Record high-voter turnout in Egypt polls. [online].

¹³² I přes úspěšný průběh voleb někteří liberálové napadaly platnost prvního kola volby především proto, že SEC (Supreme electoral council-Nejvyšší volební rada), která měla na starost demokratický průběh voleb, dohlížela na zmanipulované parlamentní volby z roku 2010. Bilal, M. (2011): Egyptian elections mark break with the past. [online].

¹³³ Al-Jazeera (2011): Polls open in Egypt's second wave of voting. [online].

¹³⁴ Al-Jazeera (2012): Muslim Brotherhood tops Egyptian polls result. [online].

¹³⁵ Al-Jazeera (2012): Tantawi: Egypt to lift state of emergency. [online].

¹³⁶ Al-Jazeera (2012): Egyptians vote in upper house elections. [online].

¹³⁷ Al-Jazeera (2012): Many dead in Egypt football riot. [online].

III., který církev vedl od roku 1971, pro mnoho Egyptanů byl jediným duchovním vůdcem a značnou společensko-politickou autoritou, i když v posledních letech pontifikátu byl kritizován za to, že dostatečně neprosazuje zájmy církve.¹³⁸ 24. března 2012 se poprvé sešel parlament za účelem výběru stočlenné komise, která bude mít za úkol sepsání nové ústavy. Tento zásadní proces byl značně kritizován liberálními silami, protože v radě budou mít většinu islamisticky zaměřeni poslanci, kteří po vítězství ve volbách obsadili nadpoloviční většinu mandátů v dolní komoře parlamentu. Strana svobody a spravedlnosti jakožto vítěz voleb se ale zavázala k dialogu se všemi složkami společnosti.¹³⁹

Počátkem dubna započala kandidátní nominace na budoucí prezidentské volby. Muslimské bratrstvo oznámilo, že bude nominovat Muhammada Mursího jako náhradního kandidáta.¹⁴⁰ Ve svém rozhodnutí se organizace odvolávala na zachování ideje egyptské revoluce, která podle nich může být prezidentskými volbami zhcena, protože mezi dalšími kandidáty jsou členové bývalého režimu Ahmad Šafíq a Omar Sulajmán.¹⁴¹ Na kandidaturu bývalých členů režimu reagovala demonstrace svolaná Muslimským bratrstvem.¹⁴² Na šířící se nespokojenost s prezidentskými kandidáty SCAF reagovala vydáním zákona, který zakazoval prezidentskou kandidaturu všem osobám, které zastávaly případné funkce prezidenta, viceprezidenta či předsedy vlády za minulého režimu.¹⁴³ 27. dubna 2012 byla schválena prezidentská kandidátní listina. Navzdory vydání zákona, který by prakticky měl zakazovat kandidaturu jak Šafíqa, tak Sulajmána, se nakonec mezi kandidáty oba zmínění objevili. Mezi další kandidáty se řadí Amr Músa, Mun'ám Futúh, který počítá s podporou islamistů.¹⁴⁴

Na 23. května 2012 byly plánovány první prezidentské volby po pádu Mubáraka. Systém volby je primárně dvoukolový, případně jednokolový,

¹³⁸ Al-Jazeera (2012): Egypt's Coptic Pope Shenouda dies at 88. [online].

¹³⁹ Al-Jazeera (2012): Egypt begins constituent assembly selection. [online].

¹⁴⁰ Prvním navrženým kandidátem Muslimského bratrstva byl Chaírat Aš-Šátir, kterému byla posléze Nejvyšší volební komise pozastavena prezidentská kandidatura, protože byl za bývalého režimu odsouzen za podvod (Rutherford, 2013: 49).

¹⁴¹ Al-Jazeera (2012): Egypt presidency nomination race heats up. [online].

¹⁴² Al-Jazeera (2012): Cairo protests against Mubarak-era candidates. [online].

¹⁴³ Al-Jazeera (2012): Egypt military bans Mubarak-era PM from race. [online].

¹⁴⁴ Al-Jazeera (2012): Egypt releases presidential candidates list. [online].

pokud by jeden z kandidátů obdržel více jak 50% hlasů v prvním kole.¹⁴⁵ O pět dní později byly oficiálně oznámeny výsledky prvního kola volby. Na prvním místě se umístil Muhammad Mursí následovaný Ahmadem Šafíqem. Tito dva kandidáti tedy postupují do druhého kola volby, které je plánováno na 16. až 17. června 2012.¹⁴⁶ Poslední květnový den plně skončila platnost výjimečného stavu po 31 letech. SCAF uvedla, že i přes vypršení výjimečného stavu nadále ponese zodpovědnost za národní bezpečnost a všechny své pravomoci předá civilní vládě po rozhodujících prezidentských volbách v červnu.¹⁴⁷

2. června 2012 Egypt očekával rozsudek nad bývalým prezidentem Mubárakem, který byl shledán vinným ze spoluúčasti na smrti demonstrantů během osmnáctidenních protestů. Soudní prokuratura nakonec dospěla k mírnějšímu trestu a odsoudila Mubáraka na doživotí. Oba synové bývalého prezidenta byli zproštěni viny stejně jako několik policejních velitelů. Vynesení rozsudku provázely pouliční nepokoje.¹⁴⁸ Následující den se na náměstí Tahrír sešlo několik tisíc protestujících, kteří byli nespokojeni s osvobozujícím rozsudkem pro policejní velitele. SCAF tedy opět ukázala svoji neschopnost k reformě bezpečnostního aparátu.¹⁴⁹

8. června se politické strany předběžně dohodly na politickém plánu a složení stočlenného parlamentního výboru, který má za úkol sepsání nové ústavy.¹⁵⁰ I přes snahu o dodržení stanoveného volebního plánu se Egypt potýkal s politickým chaosem, který vyvrcholil dva dny před druhým kolem prezidentských voleb. Nejvyšší ústavní soud totiž vydal prohlášení, kterým pozastavil funkci dolní komory parlamentu, protože je složení komory protiústavní. Muslimské bratrstvo bralo pozastavení funkce dolní komory jako útok na svoji politickou stranu a demokratické hodnoty (Rutherford, 2013: 44-45). Prezidentské volby však proběhly během stanoveného plánu. Pro část Egyptanů to byla obtížná a uzavřená volba. Výběr mezi

¹⁴⁵ Al-Jazeera (2012): Egyptians vote to elect new president. [online].

¹⁴⁶ Al-Jazeera (2012): Shafiq and Morsi confirmed for Egypt runoff. [online].

¹⁴⁷ Al-Jazeera (2012): Egypt's infamous emergency law expires. [online].

¹⁴⁸ Al-Jazeera (2012): Mubarak receives life term for protests death. [online].

¹⁴⁹ Al-Jazeera (2012): Protests return to Tahrir Square. [online].

¹⁵⁰ Al-Jazeera (2012): Tentative deal on Egypt constituent assembly. [online].

Muhammadem Mursím, který reprezentuje specifický politický proud, a Ahmadem Šafíqem, který je spojován s vládním působením za minulého režimu, je, jak se zdá, pro liberálně sekulární Egyptany obtížnou volbou.¹⁵¹ Nicméně 24. června 2012 bylo volební komisí oficiálně oznámeno vítězství Muhammada Mursího v prezidentských volbách se ziskem téměř 52% hlasů.¹⁵² Následující den se nově zvolený prezident sešel s armádními špičkami. Při schůzce si vyhradil právo jmenovat nového premiéra a kabinet. Ve svém prvním projevu k egyptskému lidu také Mursí apeloval na národní jednotu potřebnou k úspěšné demokratizaci země.¹⁵³ Svou prezidentskou přísahu Mursí složil ke 30. červnu 2012, kdy se stal v pořadí pátým prezidentem Egyptské arabské republiky. Svoji přísahu musel složit před soudem a nikoliv před parlamentem, který byl začátkem měsíce SCAF rozpuštěn. Mursí se zavázal k dodržování ústavy, problémem však je, že ústava ještě není vypracována.¹⁵⁴ 24. července 2012 byl egyptským premiérem jmenován Hišám Qandíl, bývalý ministr vodohospodářství. Tuto pozici zastával jak ve vládě Issama Šarafa, tak Kamála Ghanzúrího. Qandíl byl také pověřen sestavením nové vlády.¹⁵⁵ Zbytek července a celý srpen 2012 byly ve znamení politického souboje mezi nově zvoleným prezidentem a SCAF. Mursí např. odvolal ministra obrany Tantáwího a nahradil ho Abdulem as-Sissim. Mursí také jmenoval svého viceprezidenta, kterým se stal bývalý soudce Mahmúd Makki.¹⁵⁶

4. listopadu se koptská pravoslavná církev po osmi měsících dočkala nového papeže. Tím se stal alexandrijský biskup, který přijal jméno Theodoros II. a stal se v pořadí 118. papežem koptské církve. Oficiální korunovace proběhla 18. listopadu.¹⁵⁷

Konec listopadu a následující prosinec 2012 byly ve znamení prezidentských dekretů prezidenta Mursího. Prvním kontroverzním rozhodnutím, které rozpoutalo vlnu nepokojů, bylo vydání prohlášení, v

¹⁵¹ Hill, E. (2012): Unhappy choice for voters in Egypt. [online].

¹⁵² Al-Jazeera (2012): Morsi wins Egypt presidential election. [online].

¹⁵³ Al-Jazeera (2012): Egypt's Morsi calls for unity after poll win. [online].

¹⁵⁴ Al-Jazeera (2012): Mohamed Morsi sworn in as Egypt's president. [online].

¹⁵⁵ Al-Jazeera (2012): Egypt's Morsi names new prime minister. [online].

¹⁵⁶ Al-Jazeera (2012): President Morsi new appointees. [online].

¹⁵⁷ Al-Jazeera (2012): Egypt's Coptic Christians choose new pope. [online].

němž si prezident, stručně řečeno, přivlastňuje značné pravomoci, účinně neutralizující soudní systém, který tak nemůže napadnout jeho rozhodnutí. Ve svém rozhodnutí se Mursí odvolával na ochranu zájmů revoluce. Liberálními politiky, jakým je např. Al-Baradei, byl Mursí označen jako „uchvatitel moci a nový faraón“. Mursí účinně využil situace, kdy je egyptský parlament rozpuštěný, tudíž má usnadněnou pozici v politickém rozhodování.¹⁵⁸ Nejvyšší soudní rada Mursího dekrety jasně odsoudila. Koncem listopadu se v Káhiře uskutečnily protiprezidentské demonstrace reagující na vydání zmíněných dekretů. Na náměstí Tahrír se podle odhadů shromáždilo na 200 000 demonstrantů, kteří požadovali pozastavení dekretů.¹⁵⁹

Uprostřed protiprezidentských protestů ústavodárné shromáždění přijalo návrh budoucí ústavy. Schválené články zachovávají zásady islámského práva jako hlavního zdroje legislativy. Nová ústava obsahuje 234 článků a liberály je vnímána jako silně islamistická. Někteří ji dokonce nazvali „ústavou Muslimského bratrstva“. Velmi diskutovaným článkem je článek, který zdůrazňuje, že stát má chránit pravou podstatu egyptských hodnot, např. v oblasti morálky. To naznačuje státní kontrolu nad povahou umělecké obce apod.¹⁶⁰ Dalším kontroverzní částí nové ústavy je článek č. 68, který zajišťuje rovnost pohlaví, a to pouze za předpokladu, že není v rozporu s islámským právem. Dalším je např. článek č. 43, který zaručuje svobodu vyznání, ale pouze pro tři největší monoteistická náboženství. To může otevřít prostor pro otevřenou diskriminaci jiných marginálních menšin a etnik.¹⁶¹

V sobotu 1. prosince se na náměstí Tahrír shromáždilo na několik desítek tisíc demonstrantů, kteří nesouhlasili s navrhovanými změnami v egyptské ústavě. Prezident Mursí ovšem apeloval na rychlé schválení ústavních změn, aby se tak ukončilo přechodné období, poté přislíbil, že po ratifikaci ústavy se vzdá svých rozsáhlých pravomocí, ke kterým ho

¹⁵⁸ Al-Jazeera (2012): Egypt's Morsi assumes wide powers. [online].

¹⁵⁹ Al-Jazeera (2012): Mass anti-Morsi rally in Egypt capital. [online].

¹⁶⁰ Al-Jazeera (2012): Egypt assembly adopts draft constitution. [online].

¹⁶¹ Carlstrom, G. (2012): Controversial clauses in Egypt's constitution. [online].

opravňují dekrety vydané na konci listopadu.¹⁶² Následující den prezident Mursí oznamuje datum ústavního referenda, které bylo stanoveno na 15. prosince.¹⁶³ V průběhu prosince pokračovala jednání mezi Nejvyšší soudní radou a prezidentem Mursím. Poté, co se soudní rada uchýlila k bojkotu voleb, se zdálo, že na ústavní referendum nebude dohlížet žádný typ jurisdikce. Nakonec ale rada své stanovisko přehodnotila a souhlasila se zajištěním dohledu na ústavní referendum.¹⁶⁴ 4. prosince 2012 se hlavní protesty proti prezidentovi přemístily před prezidentský palác v Káhiře. Způsob vládnutí nového prezidenta značně polarizuje egyptskou společnost. Opozice se názorově nestaví proti jeho zvolení, které bylo legitimní, ale proti jeho způsobu vlády. Naproti tomu příznivci islamistického bloku jeho kroky vesměs chápou. Potyčky mezi příznivci prezidenta a jeho odpůrci si vyžádaly na 211 zraněných.¹⁶⁵ V reakci na protesty a vlnu násilí, které svíralo hlavní město, prezident navrhl politický dialog s opozicí. Hlavní opoziční skupina Fronta národní spásy však jeho nabídku odmítla.¹⁶⁶ Politický dialog tedy zůstal na mrtvém bodě. Navíc se Mursí dostal pod značný národní a mezinárodní tlak, i administrativa USA vyjádřila „značné znepokojení nad událostmi posledních týdnů“. 8. prosince 2012 tedy Mursí od dekretů ustoupil pod podmínkou, že ústavní referendum se bude konat v plánovaném termínu.¹⁶⁷ Referendum se uskutečnilo mezi 15. až 22. prosincem. V hlavním městě stejně tak jako např. v Alexandrii se jednalo o neklidný týden, kdy neustále pokračovaly střety mezi provládniemi a protivládniemi příznivci. I přes neklidnou situaci se očekávalo finální přijetí ústavy.¹⁶⁸ O tři dny později byly oznámeny oficiální výsledky referenda. Ústava byla schválena přibližně 63% hlasů.¹⁶⁹ 27. prosince prezident Mursí podepsal nové znění egyptské ústavy a tím ji uvedl v platnost. Jeho podpisem se uzavřela téměř dvouletá cesta za novou egyptskou ústavou, která byla jedním z hlavních požadavků demonstrantů, kteří stáli za

¹⁶² Al-Jazeera (2012): Thousands rally in Cairo against constitution. [online].

¹⁶³ Al-Jazeera (2012): Morsi calls referendum on new constitution. [online].

¹⁶⁴ Al-Jazeera (2012): Egypt Judicial Council to oversee referendum. [online].

¹⁶⁵ Al-Jazeera (2012): Clashes outside Egypt's presidential palace. [online].

¹⁶⁶ Al-Jazeera (2012): Egypt opposition rejects Morsi dialogue offer. [online].

¹⁶⁷ Al-Jazeera (2012): Egypt's Morsi rescinds controversial decree. [online].

¹⁶⁸ Al-Jazeera (2012): Egypt votes on divisive draft constitution. [online].

¹⁶⁹ Al-Jazeera (2012): Egypt approves disputed draft constitution. [online].

svržením prezidenta Mubáraka.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Al-Jazeera (2012): Egypt's Morsi signs draft charter into law. [online].

7 ZÁVĚR

Revoluce odehrávající se v Egyptě na přelomu let 2011-2012 byla souhrou mnoha společensko-politických faktorů. Jednalo se především o špatnou ekonomickou situaci, chudobu, řízený politický proces, ve kterém se prakticky nevyskytovala opozice, špatný stav pracovního trhu a tvrdý bezpečnostní aparát, který mohl kdykoliv zakročit proti obyvatelstvu. Důležitým faktorem, který pomohl realizaci samotných protestů, byly události v Tunisku, které dokázaly zbořit zaběhnuté tabu o nemožnosti svrnutí režimu. Další významnou událostí během samotných protestů bylo, že armáda, ačkoliv měla úzké vazby na vládnoucí režim, dospěla k rozhodnutí stát na straně demonstrantů a nikoliv na straně režimu.

Po svržení dlouholetého prezidenta se hlavní politické role ujala armáda, která byla za své počínání během vlády často kritizována, protože se uchýlovala k praktikám podobným bývalému režimu. Je však třeba podotknout, že armáda v některých případech takto jednat musela, protože jinak by hrozilo riziko, že při absenci policejních složek by Egypt upadl do občanské anarchie, která se částečně projevovala během března a května 2011 při vlně sektářského násilí. Armádě se také nedá upřít snaha reagovat na požadavky protestujících vznesené během její vlády, např. odvolala na popud demonstrací premiéra Šafíqa nebo po delší době zahájila procesy s politiky bývalého režimu, rozpustila parlament a zorganizovala v březnu 2011 lidové referendum o ústavních dodatcích. Armáda se tedy v některých případech snažila jednat v zájmu lidu, ale díky značné názorové, náboženské a společenské různorodosti její pozice jako vůdce transformace nebyla vždy lehká. Na druhou stranu je však třeba podotknout, že armáda měla během procesu transformace za cíl především ochranu vlastních zájmů. A její vůdčí pozice v tomto procesu představovala vítanou příležitost, jak tohoto cíle dosáhnout.

Egyptská revoluce v letech 2011-2012 nastolila v Egyptské arabské republice zcela nový politický řád, se kterým se jednotlivé politické subjekty a občané musí nejdříve seznámit. Podle představ samotných Egyptů je

proces předání moci rychlou záležitostí, která se však pro svoji komplikovanost nepotvrdila. Politická transformace je komplikovaným a zdlouhavým procesem, což si část Egyptanů vůbec neuvědomuje. Opozice stejně jako obyvatelstvo projevilo při svržení Mubáraka značnou míru sjednocení, ale ihned jak se začaly formovat nové strany a sdružení, které byly protichůdně zaměřeny, tato snaha opadla. Porevoluční politická atmosféra tedy byla charakterizována především nedůvěrou mezi jednotlivými politickými subjekty, zejména mezi liberálními sekularisty a islamisty, kteří po volbách do Lidového shromáždění získali téměř 70% hlasů. Navíc listopadové dekrety prezidenta Mursího, který byl zvolen v polovině roku 2012 a stal se tak po pěti tisících letech egyptské historie prvním lidově zvoleným zástupcem státu, naznačují, že cesta k demokracii západního typu bude ještě zdlouhavým procesem, který s sebou ponese ještě řadu rizik. Závěry samotné revoluce jsou tedy nejisté. Někteří Egyptané považují revoluci díky vlivu islamistů za „ukradenou“, někteří díky roli islámu, kterou islamisté představují, za spravedlivou. Z hlediska budoucí politicko-společenské situace je naprosto klíčový občanský respekt zvolených politických a civilních institucí. Výsledky, které přinesly demokratické volby, ať jsou jakékoliv, totiž představují základní kámen demokratizačního procesu, který byl demonstranty během revoluce tolik požadován.

8 POUŽITÁ LITERATURA:

BALDWIN, E. (2011). *Egyptian Uprising: Timeline of a Revolution*. In: Baldwin, E., Walker, S., Salman, O. *Egyptian Uprising: Joint Crisis*. [online]. Vanderbilt University (NSH) (VUMUN IX). Dostupné z: <http://studentorgs.vanderbilt.edu/modelun/conference/2012BGS/Egyptian%20Uprising%20BG%20VUMUN%20IX.pdf>

BAREŠ, L., VESELÝ, R., GOMBÁR, E. (2009): *Dějiny Egypta*. Praha: Lidové noviny.

BROWN, N. (2011): *Revolutionary Triumph? Maybe*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 207-210.

BURGROVÁ, H. (2011): *Egypt*. In: Ježová, M., Burgrová, H. (eds.): *Současný Blízký východ, politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. Brno: Barrister Principal, s. 77-90.

CHAPIN METZ, H. (1991): *Egypt: A country study*. Washington: Federal research division Library of Congress.

COOK, S. (2012): *Struggle for Egypt From Nasser to Tahrir Square*. Oxford: Oxford University Press.

GOLDBERG, E. (2011): *Mubarakism Without Mubarak Why Egypt's Military Will Not Embrace Democracy*. In: Rose, G. (ed.): *The New Arab Revolt: What Happened, What It Means, and What Comes Next*. N.Y.: Council on Foreign Relations.

HASSAN, H. (2011). *Civil Society in Egypt under The Mubarak Regime*. [online]. *Afro-Asian Journal of Social Sciences* Vol. 2. Dostupné z: <http://onlineresearchjournals.com/aajoss/art/61.pdf>

ICG. (2012). *Lost in Transition: The World According to Egypt's SCAF*. [online]. Middle East Report No.121. Dostupné z: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/North%20Africa/Egypt/121-lost-in-transition-the-world-according-to-egypts-scaf.pdf>

IFES. (2012). *Elections in Egypt: Implications of Recent Court Decisions on the Electoral Framework*. Middle East and North Africa International Foundation for Electoral Systems (IFES). Dostupné z: http://www.ifes.org/~media/Files/Publications/White%20PaperReport/2012/Egypt_SCC_Decisions_August9.pdf

ISHANI, M. (2011): *The Hopeful Network*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 143-148.

KAROUI, H. (2012): *Arab Spring: The New Middle East in the Making (Essays)*. Middle East Online Journal.

KHALIL, A. (2011): *February 1: A Wounded Father Figure*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 75-84.

KHAN, A. (2011): *February 2: With Eyes Red from Rage*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 78-82.

KNICKMEYER, E. (2011): *The Arab World's Youth Army*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 122-126.

LUTTERBECK, D. (2011). *Arab Uprisings and Armed Forces: Between Openness and Resistance*. [online]. The Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces (DCAF). Dostupné z:
http://www.dcaf.ch/content/download/45661/678938/file/SSR_PAPER2_Binder.pdf

LYNCH, M. (2011): *The Wages of Arab Decay*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 41-44.

LYNCH, M. (2012): *The Arab Uprising: The Unfinished Revolutions of the New Middle East*. N.Y.: Public Affairs.

MULLER, Z. (2011): *Když Arabové volají po demokracii*. In: Loužek, M. (ed.): *Arabské jaro rok poté. Naděje nebo zklamání?*. Praha: CEP, s. 37-44.

OAKMAN, J. (2002). *The Camp David Accords A Case Study on International Negotiation*. [online]. WWS. Dostupné z:
<http://www.princeton.edu/research/cases/campdavid.pdf>

PACIELLO, M. (2011). *Egypt: Changes and Challenges of Political Transition*. [online]. MEDPRO Report No. 4. Dostupné z:
http://www.iai.it/pdf/mediterraneo/MedPro/MedPro-technical-paper_04.pdf

PUDDEPHATT, A. (2012) *Corruption in Egypt*. [online]. Global Partners Associates. Dostupné z: <http://global-partners.co.uk/wp-content/uploads/Corruption-in-Egypt-Report-new-cover.pdf>

ROSENBERG, T. (2011): *Revolution U*. In: Lynch, M., Glasser, S., Hounshell, B. (eds.): *Revolution in the Arab World: Tunisia, Egypt, And the Unmaking of an Era*. Washington: Slate Group, a division of The Washington Post Company, s. 127-142.

RUTHERFORD, B. (2013): *Egypt: The Origins and Consequences of the January 25 Uprising*. In: Lesch, D., Haas, M. (eds.): *The Arab Spring*:

Change and Resistance in the Middle East. Boulder: Westview Press. s. 35-64.

SZAJKOWSKI, B. (2011). *Timeline of The Arab Revolt: December 2010-June 2011*. [online]. Alternative Politics, Vol.3, No.3.. Dostupné z: <http://www.alternatifpolitika.com/page/docs/kasim-2011-sayi3/fulltext/1bogdanszajkowski.pdf>

Internetové zdroje:

AFIFY, Heba. 2011. Old opposition struggle to survive in new political climate [online]. [cit. 2013-3-25]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/old-opposition-parties-struggle-survive-new-political-climate>

AFIFY, Heba. 2011. Revolutionary coalitions multiply, fragment and disagree on the way ahead [online]. [cit. 2013-3-27]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/revolutionary-coalitions-multiply-fragment-and-disagree-way-ahead>

AL-JAZEERA. 2011. Army appoints new Egyptian PM [online]. [cit. 2013-3-11]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/20113393825273567.html>

AL-JAZEERA. 2011. Copts and Muslims clash in Cairo [online]. [cit. 2013-3-11]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/201138211326148908.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egyptian blogger jailed for three years [online]. [cit. 2013-3-20]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/2011411135325204241.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt's Brotherhood eyes big political role [online]. [cit. 2013-3-21]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/2011430155749502855.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt cabinet takes oath of office [online]. [cit. 2013-3-10]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/201137162628391374.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egyptians cast ballots in post-Mubarak polls [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/201111285426716706.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt court clears way for ex-NDP candidates [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/201111156234899540.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt court orders local councils dissolved [online]. [cit. 2013-3-27]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/201162812152801929.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt dissolves former ruling party [online]. [cit. 2013-3-21]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/2011416125051889315.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egyptian military to replace some governors [online]. [cit. 2013-3-20]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/2011410125726432168.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt PM appoints new key ministers [online]. [cit. 2013-3-11]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/2011365436227288.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt protesters clash with police [online]. [cit. 2013-3-27]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/2011628223426192676.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt protesters demand Mubarak trial [online]. [cit.

2013-3-19]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/20114875513229751.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt protesters dispersed by force [online]. [cit. 2013-3-10]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/02/2011226221957428.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt sets parliamentary poll dates [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/09/2011927141328264948.html>

AL-JAZEERA. 2011. Egypt vows to tackle religious violence [online]. [cit. 2013-3-22]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/20115818418692384.html>

AL-JAZEERA. 2011. Fresh clashes in Cairo's Tahrir Square [online]. [cit. 2013-3-27]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/20116297580725806.html>

AL-JAZEERA. 2011. How did Egypt become so corrupt? [online]. [cit. 2012-12-7]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2011/02/201128111236245847.html>

AL-JAZEERA. 2011. Mubarak and sons to stand trial in August [online]. [cit. 2013-3-25]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/201161131532286483.html>

AL-JAZEERA. 2011. Mubarak name to be removed from public places [online]. [cit. 2013-3-21]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/2011421101433418320.html>

AL-JAZEERA. 2011. Polls open in Egypt's second wave of voting [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/12/20111214638574816.html>

AL-JAZEERA. 2011. Pro-reform protesters pack Cairo square [online]. [cit. 2013-3-24]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/201152711313435236.html>

AL-JAZEERA. 2011. Record-high voter turnout in Egypt polls [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/12/2011122181522174366.html>

AL-JAZEERA. 2011. Scores held in Egypt after sectarian clashes [online]. [cit. 2013-3-22]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/201157222446186609.html>

AL-JAZEERA. 2011. Thousands rally in Egypt ´s Tahrir Square [online]. [cit. 2013-3-22]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/201151394331855329.html>

AL-JAZEERA. 2011. Timeline: Egypt´s revolution [online]. [cit. 2013-2-7]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/01/201112515334871490.html>

AL-JAZEERA. 2012. Cairo protests against Mubarak-era candidates [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/04/2012413111914609921.html>

AL-JAZEERA. 2012. Clashes outside Egypt´s presidential palace [online]. [cit. 2013-4-6]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012124163243352275.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt approves disputed draft constitution [online]. [cit. 4-6-2013]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/201212251825337958.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt assembly adopts draft constitution [online]. [cit. 2013-4-4].
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/20121129182338884288.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt begins constituent assembly selection [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/03/201232411736959254.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Coptic Christians choose new pope [online]. [2013-4-3]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/201211410426264481.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Coptic Pope Shenouda dies at 88 [online]. [cit.2013-3-31]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/03/2012317171721960901.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's infamous emergency law expires [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/2012531134021732460.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt Judicial Council to oversee referendum [online]. [cit. 2013-4-5]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012123142938497845.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt military bans Mubarak-era PM from race [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/04/201242413810444506.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Morsi assumes wide powers [online]. [2013-4-3]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/20121122161830842641.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Morsi calls for unity after poll win [online]. [cit. 2013-4-2]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/2012625605722974.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Morsi names new prime minister [online]. [cit. 2013-4-3]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/07/2012724103825498223.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Morsi rescinds controversial decree [online]. [cit. 2013-4-6]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012128222449772577.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt's Morsi signs draft charter into law. [online]. [cit. 2013-4-6]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012122691549172371.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt opposition rejects Morsi dialogue offer [online]. [cit. 2013-4-6]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/201212713828773287.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt presidency nomination race heats up [online]. [cit.2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/04/2012481441621740.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt releases presidential candidates list [online]. [cit.2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/04/201242611428640547.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egyptians vote in upper house elections [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/20121295410462718.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egypt votes on divisive draft constitution [online]. [cit.4-6-2013]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012122261639574403.html>

AL-JAZEERA. 2012. Egyptians vote to elect new president [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/201252341432629314.html>

AL-JAZEERA. 2012. Many dead in Egypt football riot [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/02/201221231925902989.html>

AL-JAZEERA. 2012. Mass anti-Morsi rally in Egyptian capital [online]. [2013-4-4]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/20121127142656380571.html>

AL-JAZEERA. 2012. Mohamed Morsi sworn in as Egypt's president [online]. [cit.2013-4-2]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/20126307128551518.html>

AL-JAZEERA. 2012. Morsi calls referendum on new constitution [online]. [cit. 2013-4-4]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/20121214293440143.html>

AL-JAZEERA. 2012. Morsi wins Egypt presidential election [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/201262453626687955.html>

AL-JAZEERA. 2012. Mubarak receives life term for protests death [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/20126211352816938.html>

AL-JAZEERA. 2012. Muslim Brotherhood tops Egyptian poll result [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/2012121125958580264.html>

AL-JAZEERA. 2012. President Morsi's new appointees [online]. [cit. 2013-4-3]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/08/2012813162428266867.html>

AL-JAZEERA. 2012. Protests return to Tahrir Square [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/201263125332419994.html>

AL-JAZEERA. 2012. Shafiq and Morsi confirmed for Egypt runoff [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/2012528125146103967.html>

AL-JAZEERA. 2012. Tantawi: Egypt to lift state of emergency [online]. [cit. 2013-3-31]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/20121241511934232.html>

AL-JAZEERA. 2012. Tentative deal on Egypt constituent assembly [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/201267195647888764.html>

AL-JAZEERA. 2012. Thousands rally in Cairo against constitution [online]. [cit. 2013-4-4]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/2012113016175317311.html>

AMER, Dina. 2011. Egyptian Court Orders Dissolution of Mubarak-era Local Councils [online]. [cit. 2013-3-27]. Dostupné z:
http://www.nytimes.com/2011/06/29/world/middleeast/29egypt.html?_r=0

ARAB WEST REPORT. 2011. Biography of Tariq al-Bishri, Islamic Law Scholar, author on Muslim-Christians relations [online]. [cit. 2013-3-10]. Dostupné z: <http://www.arabwestreport.info/biography-tariq-al-bishri-islamic-law-scholar-author-muslim-christian-relations>

BBC. 2011. Egypt candidate: Veteran diplomat Amr Moussa [online]. [cit. 2013-4-9]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-17234124>

BBC. 2011. Egypt military appoints Kamal Ganzouri as new PM [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-15883031>

BBC. 2012. Profile: Hosni Mubarak [online]. [cit. 2012-12-1]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12301713>

BILAL, Malika. 2011. Egyptian elections mark break with the past [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/2011112919319900697.html>

CARLSTROM, Gregg. 2011. Poll: Egypt optimistic but worried about jobs [online]. [cit. 2013-3-24]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/201165172136316445.html>

CARLSTROM, Gregg. 2012. Controversial clauses in Egypt's constitution [online]. [cit. 2013-4-4]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/11/20121130143923235965.html>

ČESKÝ ROZHLAS. 2011. Očekává se začátek procesu s Husním Mubarakem [online]. [cit. 2013-3-30]. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvychod/_zprava/929627

EGYPT INDEPENDENT. 2011. Kefaya: The origins of Mubarak's downfall [online]. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z:

<http://www.egyptindependent.com/news/kefaya-origins-mubaraks-downfall>

EGYPT NEWS. 2011. Egypt MB to establish Freedom and Justice Party [online]. [cit. 2013-3-21]. Dostupné z:

<http://news.egypt.com/en/2011022213616/news/-egypt-news/egypt-mb-to-establish-freedom-and-justice-party.html>

EL-HAMALAWI, Hossam. 2011. Egypt's revolution has been 10 years in the making [online]. [cit. 2012-12-9]. Dostupné z:

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/mar/02/egypt-revolution-mubarak-wall-of-fear>

EL-HENNAWY, Noha. 2011. Brotherhood dismissed poll suggesting it has little support [online]. [cit. 2013-3-24]. Dostupné z:

<http://www.egyptindependent.com/news/brotherhood-dismisses-poll-suggesting-it-has-little-support>

EL-HENNAWY, Noha. 2011. Defying leadership, Brotherhood youth form new party [online]. [cit. 2013-3-26]. Dostupné z:

<http://www.egyptindependent.com/news/defying-leadership-brotherhood-youth-form-new-party>

EL-HENNAWY, Noha. 2011. The making of a police state: From the battle of Ismailiya to Khaled Saeed [online]. [cit. 2013-2-6]. Dostupné z:

<http://www.egyptindependent.com/news/making-police-state-battle-ismailiya-khaled-saeed>

EL- HENNAWY, Noha. 2011. With Nour Party, Salafis attempt to tap into party politics [online]. [cit. 2013-3-23]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/nour-party-salafis-attempt-tap-party-politics>

ELMESHAD, Mohamed. 2011. Egypt's military engaging in monologue, not discussion, say activists [online]. [cit. 2013-3-27]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/egypts-military-engaging-monologue-not-discussion-say-activists>

ELMESHAD, Mohamed. 2011. NDP down and out, but threat of revival remains [online]. [cit. 2013-3-21]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/ndp-down-and-out-threat-revival-remains>

HAARETZ. 2011. Egypt swears in new cabinet, retains Mubarak-era ministers [online]. [cit. 2013-3-10]. Dostupné z: <http://www.haaretz.com/news/world/egypt-swears-in-new-cabinet-retains-mubarak-era-ministers-1.345069>

HASSAN, Amro. 2010. EGYPT: Coalition pushing Gamal Mubarak for president [online]. [cit. 2013-2-7]. Dostupné z: <http://latimesblogs.latimes.com/babylonbeyond/2010/07/egypt-coalition-launches-presidential-campaign-for-gamal-mubarak-.html>

HESOVÁ, Zora. 2011. Egypt: revoluce či občanské povstání? [online]. [cit. 2013-2-6]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/zora-hesova.php?itemid=12102>

HILL, Evan. 2011. Army to use force to clear protesters [online]. [cit. 2013-3-14]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/04/20114921821599558.html>

HILL, Evan. 2011. Egyptian bloggers rally against military [online]. [cit.

2013-3-23]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/20115231207306343.html>

HILL, Evan. 2011. Scorecard Egypt's army and the revolution [online]. [cit.

2013-3-29]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/06/2011629124848564932.html>

HILL, Evan. 2012. Unhappy choice for voters in Egypt [online]. [cit. 2013-4-1]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/06/201261619919728374.html>

MacFARQUHAR, Neil. 2011. Protesters Scold Egypt's Military Council

[online]. [cit. 2013-3-14]. Dostupné z:

http://www.nytimes.com/2011/04/02/world/middleeast/02egypt.html?_r=3&

MONKS, Kieron. 2011. Could Egypt's revolution be stolen? [online]. [cit.

2013-3-23]. Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/04/201141892143273517.html>

NAIB, Fatma. 2011. Egyptian military jails activist [online]. [cit. 2013-3-14].

Dostupné z:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/03/20113301027809803.html>

WAZIRY, Hany, SALAH, Tarek. 2011. Brotherhood urges heavy participation in Friday of Purging. [online]. [cit. 2013-3-14]. Dostupné z:

<http://www.egyptindependent.com/news/brotherhood-urges-heavy-participation-friday-purging>

ZAKI, Ahmed. 2011. Cairo's Copts organize groups for self-defense [online].

[cit. 2013-3-22]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/cairos-copts-organize-groups-self-defense>

ZAKI, Ahmed. 2011. Egypt's Copts: At political crossroads [online]. [cit.

2013-3-12]. Dostupné z: <http://www.egyptindependent.com/news/egypts-copts-political-crossroads>

9 RESUMÉ:

The submitted work should familiarize the reader with the main events of the Egyptian revolution 2011-2012. Events of the revolution are listed chronologically. The first part of the work is devoted to Mubarak-era. Familiarization with the historical part, which deals with internal politics, role of opposition, economic situation and corruption, is by the author, absolutely necessary to understanding the events, that directly led to revolution itself. Main part of the work focuses on the period from February 2011 to end of June 2011. Further work deals with brief summarization of events, which followed the revolution to end of 2012. Overall intention of work is demonstration of origins, process and consequences of Egyptian revolution to political and social environment of Egyptian society.